

48088

176
1/1

NAŠ GLAS

Marija Kozalo

LETO II.

ŠT. 1. - 2.

TRST, APRIL 1926.

MENSILE. — CONTO CORRENTE CON LA POSTA.

kon. 5
182

NAŠ GLAS izhaja v 12 številkah na leto. Celoletna naročnina za Italijo 18 Lit., posamezna številka 1'60 Lit., za inostranstvo celoletno 24 Lit., posamezna številka 2 Lit. - Izdaja Udruženje slovanskih srednješolcev v Italiji. - Odgovorni urednik: Roman Pahor. - Naslov za uredništvo in upravnništvo: Trieste, Casella postale 348. - Tiska Tiskarna „Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco d' Assisi 20.

P. N. 522/1956

VSEBINA 1-2. ŠTEVILKE:

Karlo Kocjančič: NAJBOLJŠA AVTORITETA	Stran 2
O. o. U. s. s. v I.: VSEM ČLANICAM U. s. s. v I.	3
Gervais Drago: DUŠEVNE KRIZE	4
Marijan Šever: NEKAJ SMERNIC K MLADINSKEMU VPRAŠANJU	5
UREDNIKOVA PARABOLA	8
„.: JEDNO OMLADINSKO NAČELO	9
Igor: MOJE POTOVANJE PO FRANCII	10
„.: NEKOJA PISMA BISKUPA DOBRILE	16
Ivo Mihovilović: U ISTARSKOJ NOČI	19
Ivan Grbec: ANTONIO SMAREGLIA IN NJEGOV „ABISSO“	20
I. B.: DVE POGlavJI. (Naša orientacija. — Vzgoja pri našem ljudstvu.)	22
Tone Peruško Petrov: DOČI ČU TI, DRAGA	26
VESTNIK: U. s. s. v I. (Izredni občni zbor D. K. N. Tommaseo. — Srednješolsko društvo „Vesna“ v Gorici. — VII. redni občni zbor članice Udruženja „Zore“	26
Dijaški: (Studentski nemiri u Padovi. — Upisivanje u srednje škole u Njemačkoj.)	27
Društveni. (Zveza mladinskih društev)	28
Splošni: (Dvadesetipeta godišnjica Verdijeve smrti. — „Edinost“ — Zmirno, toda odločno besedo. — Lužički Srbi.)	29
Ocena. (Pod tem naslovom. — Igor Volk: Primorska umetnost po vojni. — a—h: Šenjakovski oder v Trstu. Ivan Cankar: Kralj na Betajnovi. — Karlo Kocjančič: K tej oceni, k reprizam in „Ugrabljenim Sabinkam“. — Karlo Kocjančič: Koncerti „Šolskega društva“ 31. januarja v Trstu. — h. š.: Umberto Giordano: La Cena delle Belfe. Giuseppe Verdi: Trovatore. — Dragovan Š. Vinkov: Josip A. Kraljić.)	30

Na platnicah: Iz uprave in uredništva. (Listnica, razpis nagrad itd.)

Slike: Ivan Meštrović „Kraljević Marko“ (str. 1) in „Rob“ (str. 18).

OPOMBA: Članki in notice, ki v kazalu niso posebe opremljeni z imenom avtorja, njegovo šifro ali zvezdico (*), so napisane v uredništvu.

Ivan Meštrović : KRALJEVIĆ MARKO.

Karlo Kocjančič:

Najboljša avtoriteta.

Za časa, ko sem še novinaril po Ljubljani, se mi je nameril človek, precej ugleden in bistroumen delavski tunkcionar, ter mi je začel z zadovoljnim smehom razlagati, da je odkril sigurno sredstvo za obvladanje nemirne ali neinteresirane mase.

«Ljudstvo je podobno otroku ali še bolje medvedu,» mi je govoril. «Pameten oče bo spravil neposlušnega otroka še najpreje do pokornosti, če mu da občutiti sladkosti palice; medved bo zaplesal po tvoji piščali, če potegneš za verigo, ki je prikovana na obroček v njegovem nosu. V teh metodah tiči tudi skrivnost uspešnega obvladovanja položaja, kadar imaš opredek z razgrajškimi ali zgolj zavoljo njihove nevednosti nepopoljšljivimi ljudmi. Postaviti moraš moža, ki ga je že na zunaj sama impozantnost, trmoglavost, zvišenost in če hočeš makar surovost. Zunanost ljudem najbolj imponira, odkar zahajam na shode s tremi suknjami na sebi in z grmečim grlom, se mi še ni zgodilo, da bi množicam ne vsilil svoje volje. Včasih sem nalašč bleknil kakšno neumno in ti rečem, moj avtoritativni nastop je ljudi prevzel, da so ji ploskali.»

«Priatelj,» sem mu odvrnil, «dokazal si mi, da si zelo podkovan o psihologiji nevednih mas in da znaš izvrstno izrabljati tiste majčkenne pripomočke, ki zagotavljajo trenutne uspehe. Drugo pa je vprašanje, če pomenijo tvoje metode trajno vrednoto. Kajti že tisočletja so jih uganjali možje, veliko močnejši in pametnejši od tebe, uspeh pa je ta, da so morali prepustiti nadaljevanje tebi in da boš moral tudi ti prepustiti takšno dediščino svojim naslednikom v nepregledni vrsti. Ampak človeštvo ni šlo zastran tega niti za korak dalje, varane neumne množice so spočenjale neumne množice, ki jih je bilo treba dalje varati. Priznaš to?»

«Res je.»

«Vidiš. In potem sledi vprašanje, če je tisti nauk o varanju — moralen, če ni marveč čisto navaden greh proti poglavitni zahtevi družabne etike, proti nauku o enakosti vseh ljudi. Ne govorim, da so si ljudje enaki, svojega svetovnega nazora ne postavljam na takšne sanjaške piedestale; govorim pa o tem, da ima vsak človek pravico biti drugemu enak, ali recimo enakovreden. To je temelj družabne etike. Kar se sklada s tem načelom, je moralno, to se pravi pošteno; kar se ne sklada, je nemoralno, torej nepošteno, neetično, protičloveško, v družabnem smislu zločinsko in kot zločin cokla razvoju. Razumeš? Torej ne da bi bila avtoriteta treh sukenj in grmečega grla tisto, česar potrebujemo, temveč avtoriteta poštenosti, avtoriteta takšnega dela, ki soglašja z vestjo. Avtoriteta

tiste krasne rože na stebelu poštenosti, ki se imenuje odkritosrčnost. To dopovej najprvo ljudem, če hočeš zanje delati.»

Zakaj vas dolgočasim s to historijo iz svojega življenja? Vidite, zadnjič sem prisostvoval sestanku neke organizacije, pri kateri delujejo predvsem dijaki. Fantje so idealisti, vem, marsikdo med njimi bi brez obotavljanja žrtvoval ud svojega telesa in tudi celo telo, če bi se pokazala potreba takšne žrtve za uspevanje visokega izobraževalnega namena, ki ga izvršuje organizacija med ljudstvom. Toda malenkostni uspeh večletnega truda jih je potlačil, že so se ustavili pred odločitvijo, če bi ne bilo bolje, da organizacijo sploh razpustijo in se porazgube vsak na svojo stran. Večina pa je ohranila tudi v tem težkem trenutku košček optimizma in je znala pesimiste prepričati, da je treba še vztrajati, samo so se zedinili, da kaže uvesti v dosedanje delo nekaj novega. Kaj bi bilo prav za prav to novo, ni znal nihče točno pojasniti. Nekateri so govorili o novem sploh, samo da bi bilo novo; drugi so tožili, da je glavni vzrok slabotne duhovne žetve majhni ugled, ki ga sreča mlad človek med ljudmi, kadar jih pride učiti: ergo je neavtoritativnost tisto zlo, ergo je vzgoja in iskanje avtoritet najnujnejši novum, ki naj se uvede v delo organizacije. Spomnil sem se na svojega prijatelja, delavskega funkcionarja, in sem se odločil, da povem svojo tedanjo besedo o tej stvari tukaj, da jo bo več ušes slišalo, ker vem, da je še dosti organizacij, ki boleajo radi iste bolezni, in dosti mladih ljudi, ki so prepričani, da se sitni simptomi ozdravljajo najlažje z istim lažnim zdravlilom. Kdor je razumel, naj pove še drugim, da reč ni tako. Za nameček še lahko razloži, da idealist, pa naj bo še tako mlad, ne more in ne sme stremeti za takšnim novim, ki rodi stare uspehe, helotizme, avtokratizme, macchiavelizme, imperializme in ostalo družbo rim, kakršno si je nekdanje barbarsko človeštvo izmislilo sebi v prekletstvo, hudiču pa v tolažbo.

Vsem članicam U. s. s. v I.: V kratkem se prične razpošiljanje društvenih izkaznic, radi tega so naprošene vse organizacije, da javijo čim preje število izkaznic, ki jih potrebujejo. Izkaznice se morajo vrniti U. s. s. v I. v svrhu overovljenja ob priliki velikonočne seje širšega odbora, ki se bo vršila 1. aprila. Druga stran izkaznice je prihranjenici, ki jo mora izpolniti kakor sledi: tekoče število; leto; ime in priimek dijaka; šola in razred, ki ju obiskuje; ime društva, katerega je član; kraj in datum; podpis predsednika, tajnika ter pečat društva. Tretjo stran izpolni Udruženje, medtem ko je četrta ohranjena tudi članici v svrhu pregleda plačevanja članarine. Vsaka članica naj pre-skrbi, da se izkaznice po možnosti opremijo tudi s sliko.

Gervais Drago:

Duševne krize.

Tko od Vas nije proživio one duševne krize, koje se proživle čine smešnima, a koje su nekad ipak imale za nas neku svoju posebnu zamašitost i važnost.

Sećam se kao kroz san tih dana, u kojima sam misleo, da sam središte svega i da se samo u mene koncentrišu sve boli i sve tuge čoveka, sveta, vasedene.

Sećam se tih žalosnih i smešnih dana u kojima sam se mučio problemom izvora i tajne života, i misterijom smrti. Sećam se onih momenata, kad sam u komičnom očaju nadobudnog srednjoškola izčezavao u labirintu svih tih pitanja, i kad sam očajavao nad težinom bitka i plakao nad sudbinom mojom i čoveka uopšte.

Sećam se i često se nasmejem onoj ozbiljnosti, kojom sam se bavio tim pitanjima. No, što ću?

Svaka je mladost tragikomična pa i moja, veli jedan naš pesnik.

Danas mi je sve to jasno i danas znam, gde je bio izvor svim tim mojim krizama: Dete je počelo misleti, dete je videlo zlo, dete je počelo da promatra život i da se u tome upoznavanju razočarava. U kratko: Bio je to rastanak sa dečjom dušom. Prelaz u život. Taj je prelaz odlučan za dečju dušu. Ona ima, da bira između zla i dobra, da se odluči: I koliki su ovde nastradali.

Došao je rat. Katastrofalan i veliki rat, koji je kao i vulkan izrigao sve plamene ljudskih strasti.

I našu je dušu i mladost prekrrio naslagama lave.

Nekadanje vrednote postale su manje od nule. Sve lepo i dobro izgubilo je svoju vrednost, postalo je smešno i nesavremeno.

Živimo u vremenu parazita i moralnih propalica. Čovek je pao u nisko, zaglibio je u gnjilo i trulo blato greha spram sebe i svoje budućnosti. Kao da je zatvoren u nekoj tesnoj i zadušljivoj kazamati, u kojoj se ori paklenska graja, smeje se iz nje onima, koji neće u nju nazivajući ih nesavremenim ludjacima.

Tragičan je ovaj život.

Decenije i decenije napinje se čovečanstvo, da nešto stvori, milioni propadaju, da onda u nekom deliriju to čovečanstvo proredjeno propleše ludjačkim plesom preko svog vlastitog dela.

Naša se mladost nalazi i danas u krizi. S jedne strane: bogastvo, lagodan život, žene, smeh i alkohol. S druge strane: propast, glad itd.

Prvome mora žrtvovati svoju dušu, svoj karakter, sve ono, što je u njemu dobro i pozitivno. Drugome ni jedno od toga, ali zato će živeti, kao pogaženi crv, bedan smešan i nesavremen.

Teško je to pitanje za mladu i nerazvitu dušu.

Koliko je mladih duš stojalo u nedoumici pred tim pitanjem i koliko ih se je izgubilo na sklizavoj stazi sadašnjice.

Sećam se tolikih prijatelja, vernih drugova, s kojima sam proživeo gotovo celu mladost. Danas se ne razumevamo, antipatični smo jedni drugima, ne shvaćamo se.

U zar mogu shvatit čoveka, kojemu je jedini ideal neki poludivlji ples, čoveku, koji ne misli ni na što, nego kako će dobro provesti slobodno vreme?

Zar mogu shvatit čoveka, koji bez ikakvih skrupula prelazi preko morala, dužnosti prema sebi i ljudima. A zašto? Zato, da stekne bogatstvo, auto i žene.

Avet je raskrilila nad njima svoje ruke i premila ih u svoj zagrljaj, da iz njega izidju bleđi, izmoždjeni i bezčasni.

Ima ih opet, drugih, koji se ne snalaze, koji ne mogu da se odluče. Zlo ih mami, ali njihove su duše čiste.

Boje se ovakovog života, pa se boje i borbe s njime.

Njihovi su dani ispunjeni očajem nad vlastitom bezvoljom, gube veru u sebe, vuku se po svetu apatični i jadni.

Poznam celu seriju takvih mladića, koje život baca amo tamo, i koji, uza svoju sposobnost i dobrotu, nemaju snage za borbu, za život.

A ipak. Zar to nije najlepše?

Borba sa zlom, za život.

Za rešenje od veriga naše poludjele civilizacije. Za slobodu duše.

O, znam, tište nas bolesti generacija i naša je volja tako malena. Ali eto. Treba da odbacimo sa sebe plašt apatije i da čvrsto pregremo na rad oko izgradnje naše duše, koja će bit daleko, daleko od svih današnjih «zapovjedi božjih» posleratne civilizacije.

Marijan Sever:

Nekaj smernic k mladinskemu vprašanju.

Urednik «Našega glasa» me je naprosil, naj napišem par misli za list, za bodoče glasilo celokupnega mladinskega gibanja v Julijski krajini, in sicer o enem ali drugem vprašanju, ki bi utegnilo zanimati to zeleno, šele brstečo vejo na našem, že dokaj okleščenem narodnem telesu. Naravno je, da sem se prijaznemu povabilu odzval in obljubil svojo skromno pomoč za delo, ki ga smatram za eno najvažnejših kulturnih nalog vsega bodočega duhovnega snovanja primorskega Slovanstva, kajti vem, da je vprašanje vzgoje in izobraževanja mladine postalo, posebno v povojnih letih, najaktualnejši problem sodobnega človeštva. Saj, če študiramo naloge mladine v slehernem ljudstvu celò iz zgojji fiziološko-naravnih vidikov, moramo

spoznati, da skrb za zarod ne more biti nikdar in nikjer samo prazna fraza, nekakšna ohlapna obleka sentimentalnosti človekove, ki vidi v lastnem otroku le veren odtis svoje podobe, ne zavedajoč se, da je tu prav za prav nov člen na verigi življenja, čigar pot mora biti le napor navzgor, večni razvoj od dobrega k boljšemu. Tem večji pomen pa zadobi mladinsko vprašanje v očeh tistega, ki raziskuje razvojne etape vseh kulturnih vrednot, ko vidi, da je bila mladina že po svojem nemirnem, vedno po novem hrepenečem duhu vsekdar nekakšna sprednja straža slehernega napredka, ker je k vsakemu gibanju prinesla čar prekipevajočega entuziazma in nesebičnega žrtvovanja za ideale. K tem, le bežno nakazanim dejstvom se pri presojanju važnosti specialno našega mladinskega vprašanja pridružuje še eno, ki je uprav radi izrednih razmer, v katerih živi naše ljudstvo v današnjih dneh, postalo posebno aktualno. Naša mladina mora postati, zapišem besedo, čeravno bi zvenela ob drugih prilikah nekoliko paradokсно, učitelj svojega ljudstva, varuh nad njegovim kulturnim imetjem in širiteljica vseh duševnih dobrin, ki jih zajemajo druga ljudstva svobodno iz velikega rezervoarja duhovnega snovanja, a jih nam v takšni meri ni dano; tako naj se zajezi nevarnost naše skorajšnje kulturne in nacionalne smrti. Za takšno delo je treba, seveda, velike vere in moči, a tega našim mladim ljudem, naglašam to posebno, ne sme manjkati. S to vero v srcu pišem svoje nadaljnje misli!

Ko sem v začetku omenil »Naš glas«, sem namenoma dostavil vrinec »za bodoče glasilo **celokupnega** mladinskega gibanja v Julijski krajini«. Te besede kažejo jasno na prvo točko v programu organizacije naše mladine, ki bi jo bilo treba po dobrem preudarku in skrbni pripravi izvesti že v najkrajšem času. Vse civilizatorno in kulturno delo, ki ga mora naša mladež opraviti najprej sama v sebi, če hoče biti resničen in upoštevanja vreden element v našem narodu, njegov pravi učitelj in vodnik, je treba postaviti na tako široko podlago, da bo zajela vso našo pokrajino, mesto, trg in vas, gospodično in preprosto dekle, inteligenta in kmečkega fanta, ker je le na široko demokratični podlagi mogoče vsakogar pri nas ogreti za samovzgojno in samoizobraževalno delo, ki ga mora urejevati in vzpodbujati ena enotna volja. Jasno je, da je treba računati z različnostjo duševnega razvoja posameznih skupin naše mladine, upoštevajoč miselnost in vse karakterne črte raznovrstnih slojev naše družbe, slojev, ki jih treba razporediti v posamezne oddelke, imajoče skupne življenske koristi in smotre. V to svrho se morajo natančno proučiti vse kulturne in civilizatorne potrebe posameznih stanov v našem ljudstvu, kar pač ne bo posebno težavna stvar, ker je naš narod po večini kmečki in delavski. Posameznim skupinam je treba

ustvariti za prve čase, posebno zaradi praktične in hitre izvedbe, nekakšen minimum delovnega programa, ki pa ne sme biti ozko-srčen, ampak naj bo širokopršen, zmožen nadaljnjega razvoja in izpopolnitve. Vse programe posameznih skupin je treba podrediti nekim višjimi, vsem slojem našega naroda skupnim kulturnim namenom, predvsem podrobnemu kulturnemu delu v našem ljudstvu. Zaradi lažje izvedbe samouobraževalnega in samovzgojnega dela v skupinah z manjšim duševnim razvojem, moramo programom bolj razvitih skupin vključiti tudi vzgojno in izobraževalno delo med prej imenovanimi. Samo po sebi je umevno, da mora postati mesečnik »Naš glas« nekako zrcalo vsega notranjega dela organizirane naše mladine, vendar pa menim, da bi ne bilo prav in niti potrebno, da bi se v njem objavljala obširna in dolgovezna poročila o tem delu, ampak je bolje, da se omeji le na kratko poročanje doseženih rezultatov.

Tem večjo pažnjo pa bi moralo članstvo posvečati idejnim člankom, katere si mora list priskrbeti, da bo tako postal tudi v resnici pravi duševni vodnik naše mladine. In če hočem biti odkrit, naj povem še eno misel, ki morda ne bo vsakomur všeč, a je vendar nujno potrebno, da jo nekdo izreče: List nikakor ne sme biti vadbena palestra različnih kandidatov za pisateljski (vseeno je, ali literarni ali znanstveni!) poklic, ker si takšnega luksusa v večnih mizerijah, ki tiščijo vse naše duševno snovanje k tlom, nikakor ne more in ne sme privoščiti. Vsakršna misel pa, vsak predlog — naj prideta od koder že koli! — če sta le dobra in resnično koristna, naj dobita prostora v njem!

S tem bi bil v kratkih besedah povedal nekaj svojih misli o notranjem ustroju naše bodoče mladinske organizacije, kakor si jo mislim jaz.

* * *

Prehajajoč k najvažnejšemu v mladinskem vprašanju, k izobraževanju in vzgojevanju mladine same in po njej tudi širokih ljudskih plasti, se moram za danes od obširnega gradiva, ki ga bo treba obdelati v »Našem glasu« temeljito s historično-razvojnega stališča v vseh dušeslovnih, socialnih in etičnih njegovih karakternih črtah vse do sodobnih stremeljenj, omejiti le na par temeljnih misli.

Svojčas, v začetku vojne ali tam okoli, sem bral v nekem slovenskem književnem listu krilatico mladega slovstvenika, ki je resno zatrjeval, da je »vojna nekaj čudežen ventil, skozi katerega bo šlo iz človeštva vse ono slabo, ves animalski smrad (seveda je mislil tu na duševno stran življenja), ki se je nabral tekom desetletij vsaj na videz mirnega življenja Evrope«. Fraza je bila lepa in se je zdelo na prvi pogled, da tudi pravilna. Danes, ko je preteklo

že dolgih deset let po onih dneh, vidimo, da je bila le lepo zvoneča literatura, nekak duševni akrobatizem, ki je zaradi hipnega estetskega ugodja, zaradi «esprit» izgubil pod seboj trdna tla objektivnega gledanja. Že prvi pogled na stanje, v katerem živi duša sodobnega človeka, nas pouči, da če je vojna prizadjala svetu obilno škodo na materialnem imetju, je še več uničila na njegovem duševnem obrazu. Odtod tudi vseobči klic po prenovljenju človeške duševnosti.

Zdi se mi pa, da ni mogoče porušene zgradbe človeške duhovnosti popraviti, če ne popravimo prej njenega temelja samega, človeške duše. Vojna je v človeku okrepila žival, sebično in krvočno bitje, brez značaja, vesti in volje do vsakega dela. Vtisniti človeku potezo značaja, zbuditi v njem vest, ki naj loči dobro od slabega, vžgati v njem voljo in ljubezen do dela, to so tri naloge, ki jih mora sodobno človeštvo dovršiti, če hoče, kakor pravimo, rešiti samo sebe.

Za naše slovensko ljudstvo je takšen program vzgojnega dela zaradi razmer, v katerih živimo, še bolj potreben. Potreben je tudi naši mladini, če si hoče skovati svojo osebnost tako, da bo vredna nositeljica tradicij našega naroda in da bo pripravljena na vse težke dneve življenja, ki nas na tej grudi še čaka. Le potem bo naša mladina mogla upravičeno zapeti z Župančičem:

«Mi gremo naprej, mi gremo naprej, mi strelci»...

Urednikova parabola.

O Istri in Istranih čujemo razne reči. Gospod Ivan mi je eno povedal o tistem kmetu, ki je hotel svetega Antona upodobiti. Šel ti je mače v gozd in posekal precejšnje drevo, nato ga je doma tako dolgo tesaril v svetnika, izrezaval in klesaril, da je od prvotnega debla ostal na koncu komaj še zadosten ročaj za... šilo...

Ampak Istrana ne spraviš tako zlepa pod mizo. Tale si je rekel: «Bog pomagaj! Tudi takó bo dobro. Šilo zbada, sveti Anton pa ne» — in se je svojemu delu prav tako režal kakor jaz, ko sem o njem slišal.

To zgodbo sem pred kakšnim dnevom pripovedoval nekemu prijatelju, ko sem ga bil poprosil za sodelovanje v «Našem glasu» in mi je odgovoril, da dolgih zadev ne zna in ne utegne pisati, slučajnih, kratkih misli pa da najbrže jaz ne bi hotel objavljati.

In vi zdaj mislite, da sem to reč napisal, samo da napasem vašo radovednost?

Jedno omladinsko načelo.

Naša je narav živa i impulzivna, reagira i buni se, dok cela naša okolina izdiše u vapajima i nosi na sebi značajku sentimentalnosti i zapomaganja.

Psihička depresija, koja se je ustalila u toj okolini daje celom nacionalnom životu sliku i karakter neke defenzivnosti i zastoja u točki, na kojoj se nalazi bez intencije, da se s nje makne napred.

Neprestano plakanje, neprestano branjenje od «dalnjeg propadanja» neko «morituri — raspoloženje», koje dominira u toj okolini, nije podesno, da nas duševno i voljno ojača za one velike i ustrajne akcije, kakove bi trebalo provesti.

Ako nekome neprestano vičeš u uho: pogibamo, propadamo, nestajemo, dovesti ćeš ga lako do očajanja, ali ćeš ga time teško moći, da zanesesh na korisne i uspešne činove.

Položaj je doista težak, ali ova stvarna činjenica ne sme da porodi u dušama našim psihičko raspoloženje umiranja i očajanja.

Jedan od najbitnijih uzroka slaboj aktivnosti i apatiji u narodnom radu uopšte, moramo tražiti u krivoj i nepodesnoj, pasivnoj duševnoj dispoziciji našega društva i naše okoline.

Ova se pak dispozicija radja povodom mlake taktike pukog branjenja, defenzive. Neprestano se nešto samo brani a slabo se u čemu napreduje.

Defenzivna taktika kod naroda našeg temperamenta nesretna je i jalova. Najcrnja razdoblja naše historije ona su, u kojima smo bili u defenzivi.

Onaj, koji se nalazi u trajnoj defenzivi, treba da imade daleko veću otpornu snagu da ustraje od onog koji nastupa ofenzivno.

Našu bi aktivnu i akcionu snagu puno više dignulo uverenje, ili bar pretpostavka, da smo izgubili sve, da nemamo više ništa da branimo, pak da nam treba sve iz nova predobiti i usvojiti, nego li ovako.

Svaki i najmanji uspeh radjao bi onda zadovoljstvo i novu snagu, jer bi cela naša pozornost bila svraćena na uspehe, a ovako, kada polažemo težište na puku obranu, pozornost se i nehotice svraća na ono što nismo učinili, na ono u čemu nismo još uspeli, na ono u čemu vidimo propadanje.

I onda se radja klonulost i svaka je borba te svaka žrtva nevoljka.

Kod svake je borbe pak najvažnije raspoloženje, što vlada medju onima, koji se bore. A nama treba drugog, boljeg, vedrijeg raspoloženja!

Kao što se jedanput kod nas uspevalo u prodiranju i borbi na svim linijama jedino s raspoloženjem i elanom, tako bi se i danas

neverojatno više u našem društvu diglo dobro voljo i energiju za rad isticanjem onoga što treba osvojiti, pridobiti, u što je prodrati — ofenzivnim nastupom — jer se ne može zamisliti niti obrana pukom obranom, vapajem, plačem i zazivanjem u očaju.

Cilj mora da je viši. Ideal mora da je zamamljiviji i junačkiji.

Jedino bi se ovako **obranilo i doista spasilo** od propadanja i postiglo bi se svrhu — jer je kod akcije i rada **uvek glavno raspoloženje**, onih koji rade. Vapaji i plač radjaju lošim raspoloženjem, dok se poziv na odvažno napredovanje razvija u poticaj te stvara **pozitivne i akcine energije**.

Igor :

Moje potovanje po Franciji.

I.

Bilo je menda meseca aprila, ko sem bral v časniku, da pripravlja Francoski institut v Ljubljani poučno potovanje v Francijo. Seveda se smejo udeležiti te ekskurzije samo dijaki. V Parizu bo stanovanje v liceju (gimnaziji) Henrika IV., kjer se bo dobivala tudi hrana po smešno nizki ceni. Tam bi ostali kakšnih 14 dni, potem bi pa odpotovali v počitniške tabore in dalje po lepi Franciji...

Potovanja se sme udeležiti samo dvajset oseb. Zato so se začeli javljati udeleženci takoj po objavi v časnikih. Javljali so se iz vse Slovenije, tako da je njih število naraslo na trideset. Pripravljalni odbor je črtal deset oseb. Ostalo nas je dvajset. Bili smo večinoma Ljubljanci, razen enega iz Maribora, Ptuja, Kočevja in celo iz Beograda.

Kot dan odhoda je bila določena nedelja 12. julija. Cel teden pred odhodom smo oblegali Francoski institut, da so nam komaj odgovarjali.

In tako se je zbrala 12. julija zvečer pod vodstvom prof. dr. P. Mala četa junakov na ljubljanski postaji. Pričakovali smo brzovlak Beograd-München. S tem vlakom bi se peljali do Schwarzach-St. Veita, kjer bi prestopili ter se odpeljali do Innsbrucka. Toda na poti nas je doletela majhna nezgoda in sicer v Področici v Nemški Avstriji. Tu je namreč g. profesor izstopil, da kupi karte. Toda radi počasnega obratovanja pri blagajni mu je vlak odkuril in mi smo ostali brez vozovnic in potnih listov. Ni nam kazalo drugo, nego da smo v Beljaku izstopili in čakali do drugega dne g. profesorja.

V Beljaku smo prenočili v čakalnici III. razreda, umazani in smrdljivi sobi. Že ob 4. zjutraj smo si ogledali mesto in obšli so nas spomini na koroški plebiscit, ki je tako usodno končal za nas Slovence.

Ob 7. smo slovesno dočakali prihoda našega vodje ter se odpeljali kmalu nato z brzovlakom proti Innsbrucku, od tam pa z direktnim vozom v Pariz, kamor smo dospeli drugi dan po poldne.

Tu smo ostali dvanajst dni. Stanovali smo res v liceju Henri IV., kjer so bivali deset dni tudi Alžirci — učiteljišniki. Dobro smo se z njimi razumeli. Pripovedovali so nam o svoji domovini ter o bojih v Maroku.

Bili so lepi, krepki, črni mladeniči.

V Parizu smo si ogledali vse znamenitosti mesta kakor Louvre, Pantheon, Arc de Triomphe itd. Zlezli smo celo na Eiffelov stolp ter imeli krasen razgled po pariški okolici.

Obiskali smo tudi razstavo dekorativnih umetnosti in modernih industrij. Nameščena je v zapadnem delu mesta, na Place des Invalides, ob obeh obrežjih Seine in v Grand Palaisu. Ne morem je na dolgo in široko opisovati, temveč reči moram samo eno besedo: Krasno in še enkrat krasno.

Škoda le, da so nam dnevi v Parizu tako hitro potekali. Pripraviti smo se morali na odhod ter oditi naprej.

II.

Načelnik pravoslavniških skavtov v širni Franciji, bivši major — kakor se je sam rad nazival — nas je povabil na svetovne avtomobilске dirke. Dejal je: «Taborili boste na prostem v šotorih, med novinarji vseh glavnih svetovnih časopisov.» Vabilu smo se radevolje odzvali, kajti zelo nas je zanimalo videti svetovne tekme za «Grand prix», kjer se bijejo posamezne tvrdke za življenje ali smrt, poleg tega pa človek nima vsak dan prilike biti med novinarji svetovnih listov. In odpeljali smo se z lokalno železnico proti vasi Linas-Montlery.

Linas-Montlery, majhna vas, toda znana ne samo po Franciji, temveč tudi po drugih kulturnih centrih. V vasi ima skoro vsaka avtomobilska tvrdka, n. pr. Alfa-Romeo, svoje garaže, delavnice in svoje ljudi. Zanimiva je ta vas, ker slišiš v njej vse mogoče jezike, posebno pa takrat, ko so mednarodne tekme.

Mahnili smo jo proti avtodromu. Po enourni hoji smo dospeli do dirkališča. Že od daleč smo opazili mogočne tribune, vse okrašene s francoskimi zastavami. Slišali smo ropotanje avtomobilov, ki so imeli svoje poskusne vožnje za prihodnji dan.

Mimo lepih restavracij, ki so jih nalašč v ta namen zgradili, smo dospeli do novinarskega tabora. Nahaja se sredi štabiona. Vhod krasi zastava vseh narodov. V taboru je dvajset kanadskih šotorov za 6 postelj in pet velikih za 40 postelj. Novinarji s svojimi ženami so stanovali tu. Pred vsakim šotorom je bil napis časopisa, čigar zastopnik je novinar bil.

Nam so nakazali velik šotor z ležišči na tleh. Ko smo si vse lepo uredili, so nam ukazali nositi vodo in železne postelje v šotore ter postavljati še ne narejene. Z veseljem smo šli na delo, posebno še, da bi pokazali, da mi Jugoslovani nismo od mačjih solz, ampak iz trdega kova, »junaki«!

Po večerji so nas poklicali novinarji v obednico, kjer smo zapeli nekaj naših narodnih. Bili so zelo navdušeni za naše lepe pesmi, za naš lepi jezik...

Poleg nas in novinarjev je bilo tudi kakih 30—40 skavtov. Ti so si postavili male šotore in napravili pred njimi ognjišče, kjer so si tudi kuhali večerjo. Stegovodja je povabil nas in novinarje, da se udeležimo večerne skavtovski slavnosti. Posedli smo okoli ognja ter čakali naših francoskih tovarišev. Noč je bila temna in od daleč se je čulo zamolklo grmenje. Bližala se je nevihta. Kar naenkrat vzbudi našo pozornost mrmranje. Obrnili smo se proti oni strani in opazili izvidnike, zavite v pelerine. Globok vtis je napravil na nas njih prihod. Postavili so se molče okoli ognja. Pristopil je njih vodja, v daljavi se je zablistalo in grmelo je, kakor bi bil sodni dan. Vodja je svečano pozdravil navzoče. Nato nam je pripovedoval razne anekdote iz skavtskega življenja. Skupno s Francozi smo zapeli pesem

«Če študent na rajžo gre,
dobro pije, dobro je»,

oni v francoskem jeziku druge besede, a z isto melodijo.

Dež, ki nas je preganjal že iz Ljubljane, je zopet začel padati, tako smo se razšli.

Drugi dan smo vstali ob 6. Bilo je kislo in otožno vreme. Slabe volje smo bili in jezili smo se na oblake, ki so se kopičili nad nami.

Vse tribune so bile polne, saj so ljudje celo noč prihajali iz Pariza in drugih krajev.

Točno ob 8. se je pričela tekma. Strel in že švigne mimo nas cela vrsta avtomobilov. Vseh skupaj je bilo 17. Proga znaša z umetnimi ovinki 12½ km. Napraviti morajo osemdeset rund.

Od daleč se čuje brnenje stroja in čez nekaj sekund je že avtomobil tu. Ljudstvo se nagne in zadrhti, kajti prvi vozi Ascari na vozu trrdke Alfa Romeo. Nato slede drugi. To se ponavlja rundo za rundo.

Dež vedno bolj pada, ljudje jedo, kar imajo s seboj, nekateri sede v restavracijah, saj obvestila jim daje velik megafon z monotonim glasom: «Halo! Halo! Ascari dix-septième rond.» In zopet tiho, le bučanje avtomobilov se sliši.

Bilo je menda okrog desetih, ko slišimo megafon: «Halo! Halo! Un terrible accident!» Ljudstva se je polastila nervoznost, vse je ugrabilo, kaj se je zgodilo. Toda še prehitro smo izvedeli, da se je Italijan Ascari ubil. Nezgodna ga je doletela, ko je vozil ravno 22. rundo in bil

tri runde pred drugim. Vozil je s hitrostjo 125 km na uro. Novica je presunila vse. Saj je bil svetovno znan avtomobilist. Prepeljali so ga takoj v bolnišnico, toda že med vožnjo je umrl.

Tovariši Italijani so iz sožalja izstopili. Tudi neki Anglež je izstopil radi slabosti, ko je videl Ascarija popolnoma razmesarjenega.

Motorji so še vedno brneli, iz neba pa je rosilo...

Ob 6. je bilo konec. Na cilj so prišli samo Francozi, razen tretjega mesta, ki ga je odnesel Anglež. Tribune so se počasi praznile in zmagovalci so odnesli cvetlice na mesto, kjer se je ponesrečil Ascari.

Drugi dan so se odpeljali tudi Slovenci. Odpeljali so se v «Camp Mesnuls».

III.

Zgoraj imenovani tabor se imenuje po majhni vasi Mesnuls, ki je oddaljena kakšnih 5 minut. Ta tabor je največji izmed vseh, ima prostora za 1000 ljudi. Poleg tega tabora je še mnogo drugih, a so manjši. «Camp Tourgeville» je ob morju, dalje je eden v Alpah, torej v južni Franciji, nato so pa tabori za deklice.

Najbolj urejen je «Camp Mesnuls». Saj ta ima tudi poglavarja, t. j. majorja Fabrea, ki je šef vseh «campov» v Franciji. Ta nadzoruje vse tabore, a v vsakem taboru je še načelnik s svojimi pomočniki. Te «campe» oskrbuje francosko planinsko društvo, ki ima svoj sedež v Parizu, čigar odbornik je tudi g. Fabre, velik prijatelj mladine.

Tabori imajo barake in šotore. V barakah so pisarne, obednice za voditelje, majhna trgovina z mešanim blagom, umivalnice ter ležišča tabornikov in ostalih.

Dnevni red je sličen našemu skavtskemu. Ob 7. budnica, nato umivanje, ob 1/28. zajutrek, ob 1/29. zbor, ki se vrši pod jamborom s francosko trobojnico. V začetku vsakega zbora smo mi Slovenci zapeli nekaj naših narodnih pesmi, ki so jih Francozi z velikim veseljem poslušali. Po petju je navadno govoril komandant Fabre o vzgoji mladine, o športu in o podobnih stvareh. Nato je razdeljeval kazni med neubogljivce.

Po zboru je prišla na vrsto telovadba in lahka atletika. Ob 11. kosilo: Predjed (riba), zelenjava z mesom, močnata jed. Ob 3. izlet v okolico, ki je polna lepih krajev. Ob 1/27. zvečer pa večerja (juha), prikuhe, keksi, marmelada.

V tem taboru je vsako leto vse polno narodov zastopanih. Tu vidiš Romune, Italijane, Ruse, Švicarje, Čehe, Nemce, Špance, Angleže. Sedaj so začeli prihajati pa še Slovenci in to vsako leto v večjem številu, saj bratje Francozi so dobrodušni in imajo odprte roke za naš jugoslovenski narod.

V bližini tabora je krasen gozd, ki je precej divji in zaraščen. Po noči se je čulo skovikanje sove in zjutraj na vse zgodaj so ptički oznanjali beli dan. In okolica vsa polna različnih živali. Kako smo jih zalezovali, skrivali se po gozdu, lazili po trebuhu, toda previdno, da ne bi napravili šuma, kajti potem bi lahko gledali s praznim želodcem za živaljo. Ob takšni hoji se mi je razgrela lice. Zdelo se mi je, da z vsakim hipom narašča strast do smotra. Toda sreče nismo imeli.

Bili so lepi dnevi...

Nekega lepega dne smo dobili vabilo za meeting, ki naj bi se vršil med Angleži, Francozi in nami. Seveda smo se vabilu radevolje odzvali. Tekmovanje je bilo v lahki atletiki in petju. V plavanju nismo mogli nastopiti, ker bazin, ki je v taboru, ni imel vode. Bazin je dolg 30 m in širok 20 m. Kadar je voda umazana, ga izpraznijo in rabijo za napolnitev osem dni.

V lahki atletiki smo zmagali pred Angleži in Francozi, ki so se plasirali na drugo mesto. O poteku tega tekmovanja sta obširno poročala «Le Petit Parisien» in «L'auto».

V petju je dobil naš zbor prvo mesto, solo tretje mesto. Angleži so dobili prvo mesto kot solisti, v zboru so se plasirali enako s Francozi na drugo. Poslušalstvo nam je po vsaki točki navdušeno ploskalo in bili smo predmet vseobčega zanimanja...

Toda na žalost so se počitnice bližale h koncu, naš program pa je obsegal še obisk «Campa Tourgevillea» pri Deauvilleu.

Zadnji večer smo priredili podoknico poveljniku in njegovi ženi. Peli smo naše pesmi. Izza njegove vile se je prikazala luna ter obsijala z blede svetlobo ves tabor. Vse je že bilo mirno... Le tam ob ognju je bil čuvaj ter nalagal vedno nove veje na ogenj... Poleg ognja je sedela nočna straža. Stražiti mora dve uri, večkrat obkrožiti tabor, pregledati šotore, če je vse v redu. Toda tudi straže se poloti spanec. Kaj, ko bi poklical tovariša, sam pa legel v gorko posteljo? Ne! Dolžnost mu vелеva stražiti dve uri. Kar počiva v gozdu vejica in njegova dolžnost je, da pogleda, kaj je. In zopet omahuje, kaj če je zver? Toda dolžnost mu veli iti. In gre! Kje se tako hrabri srce?

Baš ko smo se poslavljali od našega poveljnika, je v vaškem zvoniku ura udarila deset. Čez nekaj časa je bilo zopet vse tiho, le prasketanje ognja v daljavi se je čulo...

IV.

S postaje Mesnuls smo se odpeljali s pariškim brzovlakom proti severu. Vozili smo se mimo lepih krajev. Povsod vidiš velike vasi, ki imajo strehe večinoma z opeko kríte.

Zasedli smo tri kupeje in peli naše pesmi. Bili smo vsi dobre volje. Tako smo se vozili do postaje Dreux. Tu smo izstopili ter čakali novega vlaka, da nas odpelje proti mestu Evreuxu. Ta vlak je bil bolj podoben škatlicam za žveplenke. Takšnih še v Albaniji nimajo. Končno smo dospeli v Lisieux. Tu smo se odpeljali z lokalno železnico proti Deauvilleu.

No, po truda polni vožnji smo dospeli v Deauville, svetovno znano kopališče. Avtomobil nas je že pričakoval, da nas odpelje v tabor, ki se nahaja na gričku, odkoder imaš krasen razgled na morje, na kopališča in na пристanišče Le Havre v daljavi. Po noči vidiš le velikanski svetilnik. Pred vhodom v tabor so nas pričakovali in nas gostoljubno sprejeli.

Novi tabor je sicer majhen, ima prostora komaj za 400 ljudi, toda je lepše urejen in zgrajen. Ima krasen štadion in lepe prostore za tennis, sploh je kakor nalašč ustvarjen za športnike. Med vojno so bili tu angleški oficirji ter so zato tudi tabor krasno uredili.

Kopališče je oddaljeno kakšnih 15 minut. Glavno, kar moram omeniti, je mivka, ki je nekaj posebnega. Morje pa je tu precej mrzlo in bolj črne barve.

Na zboru, kateri se je vršil drugi dan po našem prihodu, je načelnik tabora v lepih besedah govoril o Jugoslaviji.

Tu v taboru smo ostali osem dni. Med tem smo napravili izlet v mesto Deauville in Le Havre. Deauville je krasno kopališče, hoteli so prvovrstni, kjer se zbira eleganca Francije, Anglije in Amerike. Druge države tu niso zastopane, razen po posameznikih, toda tudi ti kmalu zbeže, kajti draginja je velikanska. Najslabša soba, lahko rečem kurnik, stane na dan 50 frankov. Poleg tega pa še draga hrana in drugo. Ogledali smo si konjske dirke, pri katerih je zmagal neki Anglež.

Drugi dan smo se odpeljali z luksuznim parnikom v Le Havre. Mesto samo ni nič posebnega, le pristanišče je velikansko. Promet ogromen. Srečo smo imeli, da smo videli največji ladji Francije «Paris» in «France». Naš vodja si je priskrbel dovoljenje, da smo si ogledali notranjost teh velikanov. Prostora je za približno 800 ljudi. Na ladji je gledališče, kino, plesalna dvorana, velika bolnišnica, ogromna restavracija in kavarna. Tu smo si tudi ogledali velikanski svetilnik, ki ima 10 milijonov sveč in sveti v daljavo 90 km.

Toda kaj hočemo! Odriniti je bilo treba v domovino. Čisto prav ima pregovor, ki pravi:

«Povsod je lepo, toda doma je najboljša!»

Nekoja pisma biskupa Dobrile.

Ko je Dobrila, i što je Dobrila učinio za boljitak i nacionalno probudjenje našega naroda u Istri, ne trebamo govoriti.

Kad se kaže Dobrila — kazano je sve.

Donašamo ova njegova pisma, kao mrvu k onome svemu što se o njegovom blagotvornom i divnom radu znade.

U ovih se par crta jasno zrcali sva ona neverojatna brižljivost, ljubav i strpljivost u tegotnom nastojanju oko napretka ovih «prokletih krajeva» i oko podignuća našeg «zapuštenog i brižnog čovika» kako je on običavao reći.

Ova je pisma Dobrila pisao popu Velikanji, koji je takodjer u nacionalan rad kroz dugi niz godina ulagao svoje izvrsne sile i sposobnosti.

Još dok je pok. Velikanje kao mladi kapelan u Kavranu služio opazio je Dobrila u njega te kvalitete, pa ga je, kad je za Roveriju trebao svećenika i narodnog prosvetitelja, pozvao, da on to mesto primi.

Roverija je tada bila do neverojatnosti zapuštena, tako, da je Velikanje, na prve mise, koje je tamo održavao dolazio k oltaru s revolverom, koji je polagao uz misal.

Jedino, inicijativom Dobrilinom, a marljivošću, samopregorom i ustrajnošću Velikanje ovaj se je kraj podigao i osvestio do uzora.

Pismom, koje sledi može se reći udaren je početak posvećivanja Roverije.

Častni gospodine!

Ako nimate milostinje za maše, slavite ih 30 «ad intentionem» po 70 novčića. Javite mi, kamo Vam se imaju poslati novci (fat.), i pošaljite mi ujedno namiru. Kavranska kapelanija nima posebnoga ureda ni pečata, zato treba da šaljete službena pisma preko ureda plovanskoga u Krnici.

Roverija treba svećenika, koji bi nastojao puk probuditi i pobosti, da počme i sam za sebe skrbiti i truditi. Kuća za duhovnika nije dogotovljena, treba graditi cimiter: liepa posla za čovjeka razborita i radostna trudu. Ako ste željni takva posla, premjestit ću Vas do malo vremena onamo. Zao mi je dobrih Kavranaca: nu kad se bude moglo, skrbit ću i za njih siromašnike. — Bog budi s Vami!

U Poreču dne 14. avrila 1875.

J. Dobrila, biskup.

Iz ovog drugog pisma vidi se, za kakve se je sve malenkosti brinuo Dobrila i koliko mu je bilo stalo do reda. Nije bilo jedne njegove plovanije za koju se na isti ovaj način ne bi zanimao i

brinuo i ulagao sve da se pastiri, koje je tamo slao snadju i da tako uzmognu svoju misiju lepo i korisno izvršavati.

Kad je Velikanje već preuzeo službu pisao mu je Dobrila:

Častni Gospodine!

Željan sam bio zadosti obaviti prvu službu božju u crkvi sv. Franja, ali Bogu dragomu ljubilo se je drugače. Hvala mu od svega srca!

A Vi sad junački napred. Kad god uzhtjedete, poslat ću Vam odavde barve, ulja itd., pa kad zapuhne bura, mažite vrata okna itd.

Moja torbica je sad prazna; potroški moji preskočili su jur deset tisuća forinti; nu imam nešto drvi; Bog će dati, pa će se prodati, pa ćemo dograditi sve u kući i šternu. A Vi počmite doskora djetcu školati; u Pazinu podignut ćemo konvikt, pa ćete i Vi poslati unj kojega djetčaka. «Naprej, junačka kri!» Vi ste od junačkoga korena, ne ustrašite se ni budi koje poteškoće, pa ćete pobjediti. —

Pobrojite na kući i u njoj sva okna i vrata, da učini trgovac račun, koliko će trebati barve i ulja.

Bog Vam bio u pomoć i blagoslovio Vam trud! S Bogom!

U Trstu dne 21. oktobra 1875.

Budite junak i latite se posla Bogu na čast i rodu na spas!

J. Dobrila, biskup.

Častni Gospodine!

Znam, da je žalostno, i koli žalostno po Hrvate u Istri. Sve je zapleteno i zavezljano, da se nemore tužnjakom pomoći.

Molitvenika «Otče, budi volja tvoja» nimam sad nijednoga. Ako Bog da, poslat ću Vam ih nekoliko za Vazam. Sad Vam šaljem: 12 malih katekizama, 2 evangjelja, 4 čitanke, 4 vježbenice za računstvo.

Dobro bi bilo, da se i koja djevojčica nauči čitati.

Moleć se Bogu, da čuva i blagoslovi Vas i cjeli narod, ostajem s ljubavlju.

U Poreču 19. 12. 1874.

J. Dobrila, biskup.

Kada su Dobrilu mestili iz Poreča u Trst, teško se je rastajao s onim krajem s kojim ga je vezala velika ljubav i započeto delo.

Pisao je Velikanji ovo pismo:

Častni Gospodine!

Poć mi je drugamo. Bogu se hoće to; čast mu budi i hvala! A ipak dokle god me bude živa u toj suznoj dolini, bavit će mi se um i srce svačim, štogod bi moglo pomaknut k boljemu stanju puk

Porečke biskupije, a navlastito siromašniji i većma zanemareni diel od njega. —

Nadao sam se, da će mi Bog dati, te ću urediti sve u Roveriji, ali me je izdala ta nada na moju veliku žalost. Ufam se, da ćete mi ju Vi ublažiti i umanjiti Vašim trudom i razboritostju. Deder povjedite mi, jeste li se premjestili u Juršiće? je li crkva blagoslovljena? idu li Vam ljudi na ruku? Bilo radosno ali žalostno, kažite mi sve, štogod bi me moglo zanimati.

U dogotavljenju kuće držite se točno tehničkoga operata, i bilježite svaku i najmanju stvar, da mi ne bude parbe i nevolje mjesto zadovoljstva uz toli dobro djelo.

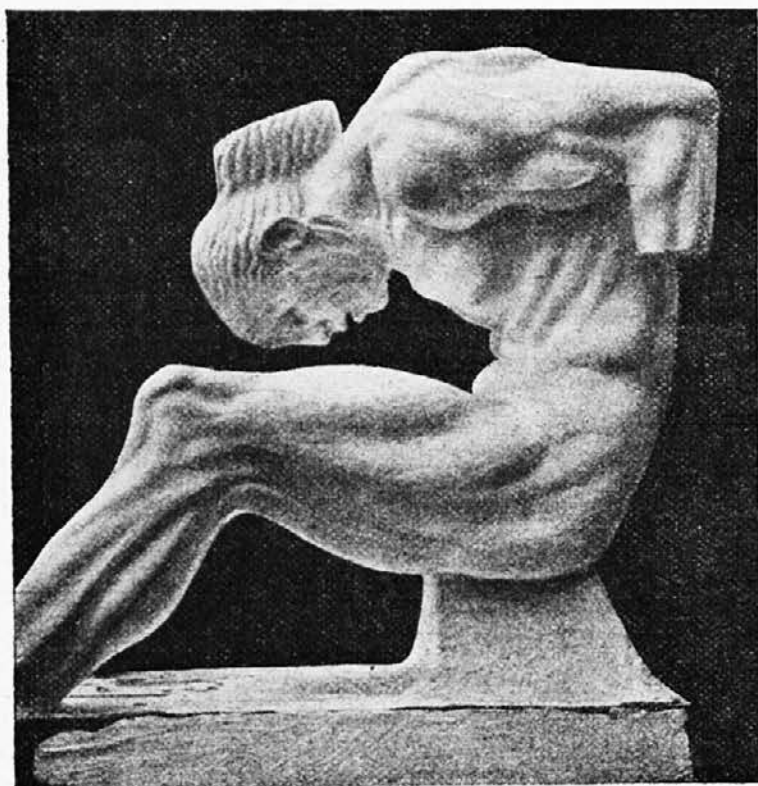
Prvo nego podjem, pogovoriti ću se s Vami budi gdje; mjesto nanit ću Vam poslije.

Ako podjete u Kavran, potješite mi one dobre ljude, kojih ostavljam suznimi očima. Brižni moji ljudi.

Blagoslovio Bog Vas i taj puk.

U Poreču 29. 6. 1875.

J Dobrila, biskup.

Ivan Meštrović: ROB.

I sva daljnja njegova pisma zanimiva su i veoma lepa. No ograničit ćemo se, pa objavljujemo još ovo iz kojeg se vidi, koliko je misleo Dobrila o školovanju budućih narodnih prosvetitelja i puka:

Častni Gospodine!

Mnogo i premnogo puta mislim na taj nevoljni puk: je li mu što bolje sada? —

Dijaki: Semelić Promonturac i Cozza iz Bal dovršit će do malo vremena gimnazijalne nauke, pak će stupiti u bogosloviju. Prestati će time godišnji potrošak, što sam ga imao za njih. Je li biste mogao pripremiti kojega umnoga djetčaka od tih kraji za prvi gimnazijalni razred budi u Pazinu ili na Rieci. Kad bi stupio u prvi latinski razred, dao bih mu stipendij; ali djetčak bi trebalo da je potekao od krotke i poštene obitelji.

Uprav sada pred Vazmom dotiskat će se ovdje molitvenik «Otče budi volja tvoja», u manjem obliku nego bijaše prijašnji; kasnije ću Vam poslati nekoliko otisaka za kojega izmed Vaših školskih djetčaka. — Kako napreduju Vaši djetčaci u školi? Da nije toliko siromaštva, pomakla bi se mladež na bolje; nu ufam se, da Vaša strpljivost i revnost ne će ostati neplodna; Bog Vam platio tolik trud i požrtvovnost!

Nadajuć se Vašemu željenomu odgovoru sam s ljubavlju u Gospodinu.

U Trstu dne 4. avrila 1881.

J. Dobrila, biskup.

Ivo Mihovilović:

U istarskoj noći.

Duša mi je (bleda ko jesenja luka)
ovesila misli, moja plaha jedra,
a telo što kunja, ko umorna grana
dirnula je neka mrska, žuta ruka.

Umrla su noćas moja htenja vedra,
pokreti mi venu još u zglobovima,
i ne njišu radost opustela njedra,
niti siplje nebo u mladost mi zvezde.

Plovim sav u nekim nevoljenim snima,
ko u mrtvoj magli, s oporom grimasom
na bledome licu, dok se u me gnezde

i kaplju sonorno sekunde, a dere
u dušu me škurim, šturim glasom
udes — i sve parče po parče me ždere...

Ivan Grbec:

Antonio Smareglia in njegov „Abisso“.

23. januarja t. l. se je prvič uprizorila Smareglijeva opera «Abisso» (Brezdno). Libretist, tržaški časnikar in esteta Silvio Benco opisuje v lirski drami invazijo nemških čet v Lombardijo. Nasilni poveljnik Hano vzame Gisco, eno izmed dveh deklet, ki ju najde pri starem pastirju Anzelmu, in drugo dekle da svojemu sentimentalnemu tovarišu. V dobi orgij med zmagovalci se premagani Lombardi pripravljajo k upor. Starejšemu dekletu se prikaže menih in ga nagovarja, naj ubije nemškega poveljnika, da reši svoje rojake. Pripravljena je sicer, ali od ljubezni do Hana spusti meč iz rok in zblazni, ker jo je Hano zavrzel in ljubil potem njeno sestro. Lombardi se uprejo, premagajo Nemce, ujamejo ranjenega Hana in obe sestre. Hano hoče iz ujetništva bežati, ž njim tudi mlajša sestra, ali blazna Gisca jo pahne čez zid v prepad. Lombardi spoznajo poveljnikov namen, pridejo nadenj in ga ranijo do smrti. Umirajočega objema blazna Gisca in mu boža blede lice.

* * *

Na to besedilo je Anton Smareglia napisal delo, ki se je prvič izvajalo v Milanu leta 1914. — tik pred vojno. Pri nas je bilo delo prepovedano zaradi tendence, ki je v njem močno izražena. Ta tendenca bo tudi nekoliko ovirala, kadar bi se moralo delo uprizoriti na odrih drugih dežel. Če pa pogledamo nanj posebno z glasbenega stališča, štejem to delo med najlepše, kar jih je bilo kdaj napisanih, enakovredno je Moussorgskega «Borisu», enakovredno Wagnerjevemu delom. Ne znam, če je kdo na italijanski tekst napisal kdaj kaj podobnega; zdi se mi, da zavzema «Abisso» prvo mesto med italijanskimi deli.

Smareglia je Wagnerjanec: Z orkestrom opisuje vsak najmanjši dogodek v dejanju: Pesem noči, kako se led lomi, kako se pripravlja pomlad. Opisuje tožbo ovac, ki jih nasilniki odženejo. Še večji poudarek imajo motivi, ki predstavljajo glavne osebe na odru: Zmagoslavni motiv Hanov, ponižna tožba starega Anzelma, sentimentalni motiv oprode Vita. Motiv pastirske piščali pride v kulminacijah zopet na površje kot spomin na dom, poln tihe, skrite boli in neutešenega hrepenenja. Toda ono, kar daje delu največjo vrednost, so izlivi čustev v ljubezenskih spevih — tako vzvišeni so in tako lepi, da presunejo človeka in napravijo nanj nepozaben vtis.

* * *

Tri leta je, odkar sem Smareglijev učenec, ali do zdaj nisem točno poznal njegovega dela in njegove veličine. Na obe uči slepi, 73-letni starček se mi je vselej smilil, tako da si nisem upal odkri-

vati njegovih ran iz preteklosti. Pregarjanj in zlostavljanj je bilo preveč, preveč je bilo revščine in krivic in čujte in strmite: Ko so se lani pogajali z njim za njegovo delo, so zahtevali, da vloži 15.000 lir, da pokrijejo izgubo, ako bi ne uspelo. Želo je pa letos triumf. Ko sem ga povprašal nekaj malenkosti o delu, mi je rekel: «Vidite, ravнали so z menoj kakor z diletanti». — Pa sem vprašal dalje: «Mojster, ali ste res napisali »Abisso« tik pred vojno?» — «Saj ni res», je rekel, «delo sem napisal v prešledkih in sicer v letih 1906.-1907. Porabil sem za prvo dejanje 3 mesece, za drugo (tisto, ki je naravnost monumentalno) 6 mesecev, a tretje dejanje sem napravil v Vodnjanu v enem mesecu in sicer natančno od 1. junija do 1. julija 1907. Narekoval sem kar partituro, ker se v meni glasba za orkestralne inštrumente porodi naravnost.» (Svojih prvih pet oper je napisal sam, zadnje tri je pa narekoval, ker je ta čas popolnoma izgubil vid). Ker sem se začudil, da je porabil za pisanje opere tako malo časa, je odvrnil: «Saj sem napisal partituro »Istrske svatbe« v treh mesecih. Tista partitura sicer nima toliko težav kakor »Abisso«, pa je delo, ki sem zanj porabil najmanj časa, ker sem ga pisal mrzlično hitro...» Na vprašanje, kaj ga je dovedlo do tega, da se je lotil »Abissa«, je odgovoril: «Bil sem popolnoma izčrpan od »Oceane«, predzadnjega dela, ki je polno poetičnih vizij in romantičnega kolorita; hotel sem se postaviti v čisto drugačen ambient, zahotelo se mi je nečesa nasilno krepkega!» — Ko sem povprašal, če misli še kaj pisati, je bil njegov odgovor takšen, da je bolje, če ga zamolčim. Med pogovorom mi je rekel ta titanski človek, ki ne pozna nikjer ne težav ne obzirov, tudi to: «Sem pač človek, s sekiro presekan, nekoliko Hrvat, to se pozna tudi v »Abissu«. Ko sem po toliko časa zopet slišal Gisco v I. dejanju, sem se spomnil na svojo mater: Vse to sem nekdam slišal njo peti.» Te besede so se mi zdele kakor najlepša cvetka, katero more pokloniti tako silen duh blagi materi; spomnil sem se na Cankarja in kako je on v svojih spisih postavil eni izmed najblažjih mater nesmrten spomenik, pa sem dostavil: «Prvič sem spoznal, kako je vplivala pesem vaše matere na vaše delo, ko sem prevajal »Istrsko svatbo«, spev, ki ga ima Lorenzo, je čisto naroden.» — «Ne samo to,» je dejal, «saj je moj nečak Aldo (zdravnik, ki je bil dolgo let v Buzetu in živel med našim ljudstvom), kar naravnost rekel: Koliko slovanske duše je v teh spevih. In nekateri moji prijatelji, med njimi prof. Innwinkel, so rekli, da ima čisto prav. Poglejte n. pr.» je dostavil, «prvi prizor I. dejanja, vse tisto patetično, to je pesem istrskega seljaka, istrskega pastirja.» — «Mojster, iz vaših ust sem dostikrat slišal o vaši materi, pa o očetu mi niste nikoli govorili!» — Tedaj je pa postal bolj zgovoren in hitel praviti, kako so njegovi pradedi prišli iz Karnije kot tkalci, ded je bil rojen v

Vodnjanu, se preselil v Pulj, kjer je bil rojen oče in tudi on sam. Mati pa se je imenovala Stiglic in je bila Hrvatica, doma iz Ike pri Lovranu. «Do sedmih let sem govoril hrvaško,» je rekel, «bil sem pri materinih stariših in še zdaj se spominjam, kako so me klicali »Tonči, odi simo«, kadar so mi dajali kruha.» Pozneje je skoraj popolnoma pozabil ta jezik, toda materin vpliv je ovekovečen v njegovem delu. Vso njegovo življensko pot do dobe, ko je na Dunaju popustil inženirski študij, omamljen od Beethovnovе IX. simfonije in Wagnerjevih »Mojstrov pevcev«, in šel v Milan, njegovo srečo in nesrečo v umetnosti, usodo njegove družine, kako je izgubil vid in druge postaje v življenju do danes bom o priliki opisal.

Ob koncu mi je rekel, da so nekateri, med njimi prof. Pasini, nastopili proti delu, češ da je v njem patriotizma še premalo in da bi to moralo biti v prvi vrsti in šele v drugi vrsti dejanje tistih dveh žensk, ki baje delata drugim ženskam Italije sramoto, ko sta se zaljubili v prvega Nemca, ki je prišel na vrata. — Ker sem imel pomisleke zaradi čudne uloge, ki jo je imel menih tedaj, ko ukazuje moriti, mi je odgovoril, da je to pač legenda, ki se od zgodovinskih dejstev precej oddaljuje.

Vse to sem napisal v nadi, da bomo imeli priliko slišati še v tekoči sezoni nekaj ponovitev »Abissa«. Mojster pričakuje, da se delo uprizori jeseni v Bologni in morda tudi v Rimu, sam bi pa rad uprizoril nekaj predstav »Istrske svatbe« v goriškem gledališču. Za te predstave se obrača tudi do naših ljudi, da bi bili delu naklonjeni, ker je zrastle iz velike ljubezni do naših tal. (O tem delu pa prihodnjič).

I. B.:

Dve poglavji.

1. NAŠA ORIENTACIJA.

Pregrinjajoč strani zgodovine, se človek zgrozi nad samim seboj. Vsaka črka, vsaka beseda je tu pisana s krvjo, nasilje je tu krepost in meč simbol pravice. V smislu tega gesla, kateremu se naše srce protivi, so šla ljudstva ognja in meča skozi dobe, ki se vrste pred nami vsaka temnejša od druge, deleč nesrečo in gorje, krivico in bolešt. Vsak narod, vsako ljudstvo svojo pot in nekatere izmed teh poti segajo prav do naše dobe, tako da lahko natančno zmerimo in pretehtamo vse blato, ves gnoj na njih. To je pot najrazumnejšega bitja na svetu, katerega kup zločinskih idej ali predsodkov o sebi, narodu, domovini, moči, oblasti, posesti, pravici, dolžnosti, morali itd. itd. napravi zmožnega za vsako zločinstvo, ga zaslužnji popolnoma in privede do prepričanja in sklepa, da je treba bližnjega zadaviti, zato da bo sam gotov. Pot je to človeka, ki mu je ostudna sebičnost gibalo vsemu, laž in hinavščina potrebna kakor vsakdanji

kruhi, največje lopovstvo krepost, denar in še tako velika gnusoba — svetinja, vsaka krivica naravna in pravična.

To je evangelij človeštva od včera in danes, ni pa to naš evangelij. Mi, ki smo vzrasli na razvalinah človeške družbe, občutili in doživeli to grozno razdejanje človeka, sramoto in ponižanje njegovo, verujemo v njegovo vstajenje, verujemo v človeka, zato ker smo trdno prepričani z Dostojevskim in Pestalozzijem, da je v vsakem še tako zanemarjenem človeku in zločincu klica dobrega. V to iskrico zdravja v človeku verujemo, v iskrico, ki ji preteklost in sedanjost ni dala zraku, da bi se razžarila in razplamtela ter ogrela človeka in njegovo žalost in temno pot v življenju, polno borb in žrtev. Socialne zmede, ki danes pretresajo temelje držav, odločno zahtevajo izpopolnitve in napredka človekovega v tem zmislu.

Mi se torej ne bomo orientirali v zmislu ognja in meča, v zmislu denarja, moči in oblasti, ker preveliko je gorje, preveč joka in sirot je na svetu. Človeštvo samo je le družba podivjanih sirot, ki jih je nesreča privedla do sovraštva, da se koljejo in lajajo med seboj kakor psi. — Zatreti sovraštvo, gojiti in negovati ono klico zdravja, iskrico resnice, ljubezni in dobrote v človeku razpihавati, da zažari iz teme in brezdna ter obsveti novo pot človeku, pot v deželo od Boga samega obljubljeno, v katero je hrepenelo in hrepeni nešteto ljudstev in nad katero je obupavalo in obupuje nebroj Mojzesov: o vsem tem smo bili že davno prepričani. Postavili pa smo ta naš cilj, to našo luč tja nekam za goro, tako da nas v vsakdanjem življenju ne bi motila in ovirala na naših poteh pohlepa in sebičnosti.

Danes vse rešuje same težke in napihnjene probleme o človeku in družbi, samo na papirju, se razume, dejansko se pa ne aplicira niti trohica tega. Podobni smo kmetu, ki je prišel na polje z namenom, da bo prekopal njivo in hodi z lopato na rami po njivi od enega konca do drugega z mislijo v glavi, da je prišel razkopat njivo, ter se vrne zvečer domov, ne da bi vedel, kje mu je pričeti. Zato podčrtavam zlasti naši mladi generaciji razumnštva in naraščaja dejstvo, da je duševno življenje našega ljudstva, njega napredek v naših rokah, ne samo to, narodna eksistenca našega ljudstva se more ohraniti samo z delom razumnštva. Velike duševne izpopolnitve zahteva naša doba od človeka, potrebni smo te izpopolnitve in napredka sami in potrebne so ga najširše plasti našega ljudstva. Le če bomo utrjevali v našem ljudstvu kraljestvo duha in kulture, ostanemo zvesti tudi v življenju in ne samo teoretično našim daljnim, že omenjenim ciljem, h katerim je stremelo nešteto duhov vseh dob in nešteto ljudstev.

2. VZGOJA PRI NAŠEM LJUDSTVU.

Vsi oni, ki kljub vsemu infernu na svetu verujejo v človeka in njegov napredek, stavijo vso svojo vero, vse svoje upe v vzgojo. Moč vzgoje nam je v tolažbo, če bi v to ne verovali, bi morali obupati. Vzgoja je ona lestvica, ki dvigne lahko človeka z naporom in borbami iz brezdna do jasnih višin svobode, do osvobojenja vseh strasti, ki so ga v naših dneh tako razdejavale in ponižale. Sociologi tudi upajo, da more edino ta rešiti današnji svetovni vihar na političnem in socialnem polju ter pripeljati ljudstva do miru, sprave, ljubezni in dela.

In baš vzgoja se danes pri nas zanemarja. Zanemarja se vzgoja odraslih in samovzgoja, ki temelji predvsem na knjigi in drugih vzgojnih sredstvih raznih kulturnih organizacij in življenja, še najbolj pa se zanemarja vzgoja v družini, vzgoja naših malih, ki je najbolj važna, zanemarja se ona prva doba človekova, ki je odločilna za njegovo duševnost in značaj, njegovo fiziološko in psihološko življenje. Najhujše pa je to, da ostane tisti čas, ko je otrokova duša kot mehak vosek in se dado v njo vtisniti dobre ali slabe težnje in stremjenja, krepost ali strast, ne samo neizrabljen in izgubljen za vedno, ampak še celo slabo in napačno uporabljen. Spomnimo se zopet onega že zastarelega reka, ki ga imamo sicer vedno na jeziku in ga v življenju nočemo poznati, namreč reka, ki pravi, da je treba vzravnati malo drevesce, sicer se pozneje veliko drevo ne bo dalo vzravnati, ampak bo rastlo rogovilasto in krivuljevo.

Boli me, da trpi pri našem ljudstvu prav najvažnejša vzgojna institucija, družina. Ves njen zmisel je v vzgoji; definirajte jo, kakor hočete, jaz bom videl v družini vedno previdnost narave, ki hoče človeka ne samo telesno vzrediti, nego tudi duševno okrepiti, tako da je zmožen lastnega življenja.

Oči upajočega človeštva se obračajo na družino, ta edina lahko vzgoji »samo človeka in nič drugega«, ne vojaka, poglavarja, gospoda, niti sužnja ali hlapca. Napačno je mnenje, da družina vzgaja sebične ljudi in oni, ki hočejo to vzgojno institucijo razdreti, so v zmoti. Komu pa naj izročimo zarod? Državi, ki mnogokrat ne pozna paragrafov srca in narave? Katera ljubezen je večja od one, ki jo imata oče in mati do otroka in katera skrb, požrtvovalnost in delo dosega očetovo in materino?

Našim starišem ne primanjkuje požrtvovalnosti in skrbi za otroke, primanjkuje pa jim v veliki meri zmožnosti vzgajanja. Ti prvi, naravni in najvažnejši naši vzgojitelji so popolnoma brez vsake priprave, mladeniška in deviška doba je vse preveč dionizična, vse preveč brezskrbna, da bi mogla biti priprava za dobo očeta in matere, vzgojitelja in vzgojiteljice. Da je vzgoja starišev navdahnjena in instinktivna, je prazen izgovor, kajti če pregledamo kritično to

vzgojo, opazimo veliko pogrškov in napak, izvirajočih, razen iz slabega vzgleda, ki ga imajo otroci v slabem življenju starišev, predvsem v nevednosti. Nevednost je povsem naravna; odkod pa naj vzamejo nauke in zmožnosti vzgajanja? Veliki reveži so stariši v tem oziru in na vzgojnem polju prepuščeni samim sebi, brez pomoči in pouka. Spominjajo se naukov svojih starišev, kako so jih ti vzgajali in nekaj tradicionalnih naukov »kako se otroke uči« so tudi morda podedovali po njih. Po teh naukih, ki so po navadi le predsodki, vzgajajo ali bolje vzrejuje svoje otroke. Veliko napak je v njih ravnanju, mnogo krivice store radi nevednosti fiziološkemu življenju otrokovemu, konstituciji in zdravju, še neprimeroma več pa njegovemu prebujajočemu se duševnemu življenju.

Duhovnik sicer uči ljudstvo, a največ le o religiozni vzgoji, temeljnih naukov praktičnega vzgojeslovja ne more nuditi tudi on, šola pa sploh ničesar, ker je predvsem učilnica in v naših časih še tujejezična.

Vsa vzgoja je v rokah starišev. Ti pa so tako zapuščeni, kakor bi ne bilo naukov in še celo posebne bogate in obširne vede, ki hrani nauke in odkritja velikih mož preteklih in sedanjih časov o vzgoji otroka. Saj ves zmisel vzgojeslovja je baš v tem, da ni last samo nekih privilegirancev, učenjakov, ki z otrokom v življenju nimajo opravka in ki skrivajo njegove nauke in izsledke v debelih, nepristopnih volumnih, ampak zmisel vzgojeslovja, ki je predvsem praktična znanost, je v tem, da se v praksi aplicira, prav za stariše je ustvarjeno, samo v tem je ves zmisel te vede, da nudi človeštvu, to se pravi, vzgojevalcem človeštva, ki so stariši, pomoči v njihovi težki in najtežji nalogi.

Ni moj namen stikati v podrobnostih za napakami družinske vzgoje in razpravljati podrobneje o aplikaciji in potrebi aplikacije vzgojeslovne vede na najširše plasti našega ljudstva, omenjam samo, da, če hočemo kulturnega in gmotnega napredka našega ljudstva, če nam je mar njegova življenska moč in zdravje, se mora razumništvo lotiti z vso resnostjo in voljo težkega vzgojnega vprašanja našega ljudstva. Veliko nemarnost opazimo pri nas v tem oziru, niti ene poljudne vzgojeslovne knjige nimamo Slovenci. Naša pedagoška literatura je revna, a še ta je pisana v težkem, ljudstvu nedostopnem stilu.

Razumništva naše dobe čaka tu veliko delo, ki je nujno ne samo radi v prvem poglavju na dolgo in široko orisanih naših daljnih ciljev, ampak predvsem tudi radi praktičnih potreb življenja, ki zahtevajo telesno in duševno krepkega človeka, da ne podleže borbam in strastem, ki vihrajo v naši dobi in ki so zavladale danes vsemu in vsem.

Tone Peruško Petrov:

Doći ću ti, draga...

Doći ću ti, draga, o ponoći kradom,
Kada zaspu ruže pod prozorom tvojim;
S drhtajem u srcu, s pobledelom nadom
I celovom vrućim na usnama svojim;
O ponoći tako doći ću ti kradom.

Kucat ću na vrata nečujno i ti' o,
(A srce će moje hteti da iskoči.)
Dok opazim, draga, stas mi jedan mio
I dve svetle zvezde — tvoje plave oči;
Šuljat ću se, draga, nečujno i ti' o.

Slavuj će nam pevat na usnuloj grani,
Kad mi dadeš usne crvene i vrele,
U zaborav past će svi sumorni dani
I procvast će opet nade moje svele,
Dok će slavuj pevat na usnuloj grani.

Neću više mislet da su neki drugi
Koje tebe žude, na ovome svetu;
Dati ću ti celov duboki i dugi,
I bit ćemo sretni, ko lice u letu,
Kad ti dadem celov nevini i dugi.

VESTNIK

U. s. s. v. I.

Izredni občni zbor D. K. N. Tommaseo.
Po trikratnem sklicanju se je vršil v nedeljo 10. januarja IV. izredni občni zbor Dij. krožka N. Tommaseo ob navzočnosti kakšnih 30 članov. Žalostna slika se je nudila vsem onim, ki jim je društvo prirastlo k srcu, ko je predsedujoči z otvoritvenim govorom izčrpal v par stavkih delovanje društva od avgusta meseca dalje. Krivdo nosi predvsem nezanimanje odbornikov in večine članstva, predvsem pa pomanjkanje stalnih društvenih prostorov in slabi finančni položaj društva. Razen par predavanj in par nogometnih tekem je bilo delovanje društva ničevno. Z ozirom na vse to in na nevarnosti, katerim je izpostavljen naš dijak v svojih srednješolskih letih toliko v narodnem kot stanovskem oziru, je tovariš predsedujoči postavil točko, ki je tvorila celo leto jabolko spora v društvu, v razpravo in končno na glasovanje. Mislim tu namreč na

vprašanje, ali smejo biti tudi akademiki redni člani društva. Z rešitvijo tega vprašanja akademikom v prilog je članstvo pokazalo, da je le v skupnem delovanju akademika in srednješolca zagotovljen nadaljnji obstoj organizacije, zagotovljena je pa predvsem zavednost vseh onih mladih tovarišev, ki so pravkar pričeli spoznavati vso milino in lepoto svojega materinega jezika in vidijo stopnjo, ki jo zavzema naš rod v razvoju kulturnih narodov. Pri peti točki dnevnega reda se je izvolil nov odbor s tovarišem Josipom Verčem na čelu; odborova naloga bodi, da čim najhitreje odpomore današnjemu stanju društva in ga spet postavi v vrste naših najagilnejših tržaških društev. Z ozirom na že omenjeni sklep bi dodal še sledeče nasvete današnjemu članstvu društva: v akademiku naj najde srednješolec svojega domačega učitelja, ki naj mu na temelju lastnih izkušenj skozi vso srednješolsko dobo kaže pravo pot v življenje, naj ga seznani z vsemi ovirami, ki

mu jih bo isto nudilo, obenem mu pa mora pokazati pot, da se jim izogne ali jih preмага. S svojim vzgledom in požrtvovalnostjo mora akademik stvoriti iz svojega mladega sotovarša značajnega in neustrašenega kulturnega delavca, da bo voljan staviti vso svojo znanost in svoje zmožnosti ljudstvu na razpolago. **Kmet in delavec, ki tvorita jedro našega naroda, hočeta od nas, da ju dvignemo do one stopnje izobrazbe, katere smo mi sami deležni.** Akademik in srednješolec naj se v svoji organizaciji resno pripravljata za vzvišeni poklic, ne v brezkoristnem razgovoru, uporabita naj svoj prosti čas raje tam med narodom, kjer bosta najhitreje našla pot do pomoči. Predvsem pa naj skrbí društvo za čim globljo izobrazbo članstva. Površnost se zna namreč v najkrajšem času kruto maščevati, ker, ko bo ta izčrpana, mu bodo nenadoma zmanjkala tla za nadaljnje delo. V tem smislu naj usmeri društvo svoje delovanje v vzgoji inteligenčnega naraščaja in v delu med narodom. — or — ro.

Srednješolsko društvo «Vesna» v Gorici je imelo svoj redni letni občni zbor dne 2. februarja 1926, ob 7. zvečer. Poročilo dotedanjšega načelnika je bilo kratko: Zahvala res vse hvale vrednemu medpocitniškemu odboru, ki se ni ne od blizu ne od daleč zmenil, da bi sklical občni zbor in se je za to moral pobrigati čisto drug faktor. Potem kratko poročilo o letošnjem delu, ki ni bilo veliko, pa je vseeno lahko zadovoljilo vsakogar. Sestanki s predavanji so bili glavna opora. Poleg tega se je v korist goriskim dijakom marsikaj sklenilo in ukrevalo. Po poročilu so se takoj vršile volitve novega odbora, ki je bil sledeči izvoljen: Preds. Alojz Šturm, tajnik Milan Znidaršič, blagajnik Dušan Hreščak, odborniki: Janko Bevk, Alojz Kerševani, Ivan Štok in Zorko Zabirc. Pri slučajnostih se je spregovorila beseda o vsem do sedaj in napravila kratka črta čez vse in zadihalo je novo življenje, ki smo ga vsi čutili. Po zboru je bila prva odborova seja, takoj nato pa prvi začetek. Drugi dan zvečer predavanje. Upamo, da rastemo navzgor, ne navzdol.

VII. redni občni zbor članice Udruženja — «Zore» se je vršil 31. januarja 1926, ob razmeroma lepem številu udeležencev. Občni zbor je otvoril s zbranimi besedami tov. predsednik. Po kratkem orisu društvenega gibanja v preteklem letu je podal besedo tajniku. Iz tajniškega poročila posnemamo, da šteje društvo 79 rednih članov, 24 gostov in 15 podpornih članov, da je imelo redne sestanke, po večini združene s predavanji in redne seje ter bilo v stalnih pismenih stikih z raznimi bratskimi društvi. Sekcije niso pokazale posebnega delovanja razen pol. informativne. Po končanem poročilu je poudaril tajnik potrebo, da vzgojimo mlajše članstvo za društveno delova-

nje, ker odide letos večina starejših članov proč. Dalje je poudarjal, da je od nas mladine odvisen nadaljnji položaj našega ljudstva. Sledila so poročila ostalih funkcionarjev. Po kratki kritiki sta revizorja predlagala odstopajočim funkcionarjem absolutorij (blagajniku pohvalo), kar je članstvo sprejelo. Sledile so volitve odstopajočih odbornikov. Tov. Mirko odstopa, ker maturira. Upamo, da je novi odbor srečno izbran in da bo častno vršil svojo nalogo. V ponedeljek 1. februarja smo priredili društveni zabavni večer. Udeležilo se ga je okrog 40 članov in članic. Dobro izbrani spored je spravil članstvo v najboljšo voljo. Zabavni večer je otvoril tov. Mirko. Razložil je namen večera, ki je bil organiziran predvsem v slovo tov. Zorku. Nato se je pričel ostali zabavni del sporeda. Nastopil je kvartet, Ribničan, misionar iz Afrike itd. Med posameznimi točkami so igrali društveni mandolinisti. Po oficialnem sporedu se je razvila prosta zabava. Uspeh večera je bil prav lep. — Odbor.

Dijaški

Študentski nemiri u Padovi. Zbog nekih prilično neumesnih i glupih izjava nekog študenta iz Poljske (koji ustalom može i ne biti Sloven) na padovanskoj se univerzi, razvila silna bura i demonstracija protiv stranim študentima, da se je i novinstvo bilo razgalamilo, te je na razne načine tumačilo ove dogodjaje. No, izgleda, da je važnost i učinak ove demonstracije u mnogočem drugačiji nego li je to kronika prikazala.

Ozbiljno promotreni ovi dogodjaji daju malo ozbiljnije i logičnije rezultate.

Na padovanskoj univerzi upisano je nekoliko stotina stranih študenata. Stranci su do sada bili donekle favorizirani sa strane vlasti i rektorata. No, italijanski su študenti već odavna protivnici ovom doselivanju. Krivo shvaćanje onih malih privilegija i bojanje, da će se študenti, koji tamo študiraju početi pomalo, iza dobivene laure, nameštavati u svojim zanimanjima po Italiji — razvijalo je sve više i više mržnju domaćih spram stranaca.

Ovo je bojanje u stvari beztemeljno, jer se študenti iz inostranstva po svršenim naukama vraćaju u svoje države, u kojima je obično, već zato, jer je manje univerza, manje i intelektualnih sila, a prema tome više izgleda da svoje sposobnosti korisnije (i unosnije) upotrebe, nego li u Italiji, koja je i onako predobro opskrbljena na svojim ljudima, (skoro se je bojati i hiperprodukcije inteligencije).

Uzmimo — što je apsolutno isključeno i apsurdno, — da jedan deo ovih stranaca i želi ostati u Italiji. Činjenica, da je za to potrebno u prvom redu italijansko državljanstvo, (jer se bez njega ne može baviti

nijednim javnim zanimanjem) stvara po sebi jednu nemogućnost za to. Da se dobije državljanstvo treba čekati 10 godina, i kroz to vreme morali bi ovi stranci živeti u državi nezaposleni. Ta je okolnost u prilog i od silne koristi domaćim studentima.

Uzevši to u obzir opravdane su i male koncesije, koje se daju strancima, da ih se primami u Italiju i da im se študiranje u Italiji donekle olakša. Fakat je da su studenti, koji iz vana dolaze u državu glavni raznašači mišljenja, simpatija ili antipatija za zemlju, narod i kulturu te države. Tako i stranci, koji študiraju u Italiji, mogu jedini da budu najpodesniji, najsigurniji i najiskreniji (jer je kod studenata sve neprisiljeno i spontano) pioniri italijanske kulture i jezika po svem svetu, a specijalno bi padovanski to bili u istočnoj Evropi, odakle ih najviše ima.

Obazre li se na sve to skoro da je i fatalan ovaj incident. Uzme li se pak ambijent u račun morao se taj incident bez daljnega razviti. Ne može se naime niti zamisliti šutnju i nereagiranje mladih i vatrenih patriota na antitalijanske ispade jednog stranca u Italiji k tome.

Sve se je sklopilo u jedno. Ono toliko spremamo i suzdržavano prekipelo je i planulo u krik «Fuori i barbari!» — Demonstracija se je u tren oka organizirala. U sveučilišnoj biblioteci došlo je i do mešanije. Izletili su van stranci. Organiziralo se proteste, dale se rezolucije itd. itd. sve po študentskom običaju.

Iza toga je usledilo mešanje vlasti, rektorata, profesora itd. Da se stvar ublaži, smestilo se je po smirenju u biblioteci strance na jednu stranu, domaće na drugu u sali za čitanje i sada reži jedna strana na drugu.

No, nije sve to.

Stranci se danas u Padovi neosećaju onako, kako su se pre osećali. Prilično se ostrim načinom pokazalo ovima da nisu domaćima simpatični.

A jesu li oni to zaslužili? Zašto da svi snose sve prekore zbog jednoga, koji može da bude neodgovoran i sam za sebe (sudeći po izjavama, koje nisu nimalo zrele ni kulturne).

Čuju se razne izjave, prema kojima se može računati, da će upisivanje na padovansku univerzu opasti, a izgleda, da će mnogo studenata preći u Francusku, ako ne već sada a ono do godine.

Teški su to slučajevi. Moralo bi se poradići oko toga, da se celo pitanje reši na jedan lep način i da se srede odnosi između stranaca i domaćih na univerzi, — koju je pohadjao veliki Kopernik i mnogi drugi, koji joj pronesoše glas. Na taj bi se način sve povratilo u prejašnji položaj, dolaženje bi se stranca nastavilo, a što tesnijim i prijateljskijim odnosima između jednih i drugih, na veoma bi se lak i iskren način upoznivali jedni druge, jedni bi u drugima

upoznivali vrednosti i karakteristike naroda, kojemu pripadaju, širilo bi se ono toliko potrebno bratstvo i zbližavanje i ostvarivao bi se tako onaj san Mazzinija. U tome smislu morala bi poraditi italijanska univerzitetka mladost na korist i za čast domovine, kojoj apsolutno ne može štetiti (nego samo koristiti) influenza stranih studenata, a još manje joj može štetiti kakva neumesna glupost bilokakvog kojekakovića.

Upisivanje u srednje škole u Njemačkoj.

Roditelji, koji kane svoju decu dati na školanje, upisuju svoje sinove i kćeri u srednje škole bez obzira na to, da li škola odgovara njihovoj sklonosti i ne interesiraju se dublje za sudbinu njihovu i za utecaj te škole na njih. U današnjoj srednjoj školi fali forum, koji bi odlučivao o sklonosti i pozivu daljnje obrazovanja mladeži.

Njemačka, koja je i danas još uvek u mnogočem uzorna, izgleda, da će u brzo i tom zlu bar donekle doskočiti, pa će izdati važne zaključke, kojih će se morati držati pojedine škole u tom pogledu.

Svaki školski kotar dobije biralački odbor, koji će sačinjavati nastavnici srednje i pučke škole. Deca, koja se budu upisivala u srednju školu biće od ovog odbora (uz učestvovanje roditelja) izabrana i određena za školu.

Roditelji, koji misle upisati dete u srednju školu, moraju to pol godine pre upisa javiti ovome odboru, koji će izbor potvrditi istom iza kako radom ustanovi odgovara li dotičnoj školi.

Odbor može, da i spreči prelaz nesposobnih u srednju školu. Primanje za obilaznim putem biće zabranjeno.

Osobito će se kod ovih ovakvih istraživanja zahtevati intervencija roditelja, pa će im se, u slučaju da iz finansijskih razloga nemogu biti prisutni, davati i materijalna pomoć.

Ovo veoma idealno rešenje, neophodno bi bilo potrebno provesti, želi li se suzbiti tako porazna hiperprodukcija inteligencije a takodjer želi li se društvo bez parasita i snobova s jedne strane, intelektualnih bednika i proletara s druge.

Društveni

Zveza mladinskih društva je započela v februaru tečaj za praktično vzgoju mladih predavateljev. / S kratkimi predavanjima, ki jim sledi zanimiv in živahen razgovor o obravnavanem predmetu, razširja udeležencem obzorje o vprašanjih, ki jih običajni šolski pouk samo površno ali sploh nič ne obdelava, in jim obenem kaže način, kako naj se vršijo predavanja po deželi. Tečaj je toliko pomembnejši, ker se vodi popolnoma sistematično, tako da se poudarjena snov obdeli izčrpno z več predavanji in uvaja že naslednji krog predavanj. Ta čas je na sporedu obširen razgled na

zgodovino s socialnega stališča, za Slovence menda sploh prvi sistematični tečaj o tem predmetu. Udeležba je za naše razmere skoro zadovoljiva, vendar bi bilo želeli, da bi tržaška in okoliška društva bila bolj zastopana in da bi prišlo še več dijakov slovenske in hrvaške narodnosti. Če bo zanimanje večje in točnost bolj upoštevana, smo si ustvarili vse pogoje za našo ljudsko visoko šolo! Predavanja se vršijo vsako nedeljo ob 9. zjutraj v Trstu v prostorih na Corsu Garibaldi 31, I., levo. Vstop je seveda za vsakega prost.

Splošni

Dvadesetipeta godišnjica Verdijeve smrti.

Ovih je dana prešlo 25 godina po smrti Velikog Čoveka, koji je svojim divnim delima proneo svoje ime širom celoga sveta.

Po svim se italijanskim gradovima u ove dane komemorira Veliki Maestro. Diže se ponovljena slava ovome Herkulesu i magiku u umetnosti Otočenta. Italijanska se savest i duša obraća Verdijevom geniju s mnogo ljubavi i zahvalnosti, shvaćajući njegovu veličinu i kulturnu vrednost uopšte, a napose pak njegov blagotvorni utecaj na razvitak nacionalnog života. Jer Verdi nije triumfator jedino na lirskoj pozornici, nego je, što se ne može poreći, bio u doba Risorgimenta triumfator i vladalac u srcima Talijana, utecao je znatno na duhove pokretaša svojim delima, koja su obeležena nacionalnim belegom i time doprineo mnogo uspehu.

Veoma je teško u tesnom obliku od par crta dati točniji sud o karakteru i vrednosti Verdija. Nema u umetničkom muzičkom svetu figure, koja bi izražavala jaču inteligenciju i dubinu, skopčanu s jasnoćom i jednostavšću, u inspiraciji, toliko finog ukusa i neusporedivo poznavanje estetike.

Verdi spada među najzenijalnije muzičare 19. stoleća. Njegova je evolucija spontana i refleksivna. Jaka želja za usavršenjem, uza sve prve i stalne uspehe, morala bi služiti za uzor svim umetnicima bez razlike. Uspehu mu je pak mnogo doprineo njegov patriotizam, dobrota i plemenitost, zbog česa je bio štovani i priman s entuziazmom.

Aktivnost i produktivnost pak postaviše ga načelo kompozitora onoga stoleća.

Kreacije se umetnika moraju gledati onako, kao što se gleda čoveka, s površine i s odelom, a zatim pak u unutrašnjost njegovu i bitnost.

Odelom prati čovek modu svog vremena i pripada svom vremenu. U bitnosti, konstruktivnoj i duševnoj, pripada čovek svim vremenima podjednako i večnosti.

Vanjština Verdijevih kreacija sledi, kao i kod svih većih imanjih umetnika modu svog veka, i to veka u kojemu je obilje patriot-

skog budjenja života. Da se jače karakterizira ta strana u delima, opaža se na mestima neizradjenost stila (u širem smislu reči). Zbog toga i ona svojstvena struktura njegovih opera. Malo formalnog jedinstva, brzina i prelaženje preko manje važnih, ali ipak vrednih i zapaženih momenata.

Sva je pak snaga uložena u momente neke tražene heroike, koji momenti u sebi sadržaju jedinstvenost i posebnu neku notu njegovog stvaranja. Ti su momenti večni i za nas danas jednako vredni koliko su bili u otačentu i koliko će biti do 100 godina, zato jer je u njima mnogo općeljudskog bili ljubavni, tragični, momenti samilosti, mržnje ili žrtve.

U tome je sva unutarnjost i bitnost, koja daje njegovim delima genijalnu i univerzalnu vrednost.

«Edinost» je letošnjega januarja obhajala petdesetletnico, ki se ji tudi mi pridružujemo z iskrenimi voščili. Če slišimo tolikokrat mnenje in če ga beremo v «Edinosti» sami, da mladina omalovažuje delo, ki ga je list v teh petdesetih letih vršil, zlasti pa delo v sedanjem času, naj ob tej priliki pripomnimo, da stojimo z dušo in telesom za glavnimi smotri njegovega programa: ohraniti kompaktno silo našega življa v Julijski krajini in jo razviti do stopnje najbolj kulturnih ljudstev, stvarno obravnavati vse zadeve, ki bi to kompaktnost idejno ločile. Pošteno stremljenje za temi smotri dopušča sicer divergence v mišljenjih, sovražnikov pa ne ustvarja.

Z mirno, toda odločno besedo opozarjamo neke prijatelje na sledeče: «Naš glas» si je nadel nalogo, postati sinteza mlade moči na pobudo primorskega srednješolskega dijaštva; neodvisno ogledalo vsakega duhovnega stremjenja; objektivne ocenjevalatelj vsakega kulturnega dejanja in svobodna tribuna idej, samo da niso izplodke banalnih namenov. Recimo, tudi g. u. Virgiliju Ščeku je dana prilika, da pokaže v našem listu, kakšna sta mu srce in pamet. V tem pogledu smo zelo svobodnomiselni, le da je v nebo vpijoča demagogija, istovetiti to svobodnomiselnost, kakor dela «Mali list» dosledno, s tistim framaonstvom, ki ga naš mladi razum smatra za najbolj humanistični poskus stare meščanske družbe, da bi prikrila svojo notranjo praznoto. Lahko bi podrobneje razpravljali o tem kočljivem predmetu in dajemo «Malemu listu» svojo moško besedo, da bi mu postalo zelo vroče, toda za danes naj zadostuje opozorilo. Kdor hoče z nami stvarno polemizirati, mu radi ustrezemo, stvarna polemika je dobra metla za slabe ideje. Kdor hoče demagogijo uganjati nad nami, pa se je hudo zmotil. Nismo mlečnozobi mladci, ki ne vedo, kam hočejo; tudi žoga nismo za kakšno običajno slovensko brcanje med užaljenimi političnimi kapacitetami. Poleno,

vrženo pod noge, lahko pobereš. Ali se razumemo?

Lužički Srbi.

Ekstremna avangarda slovanska na Zapadu — piše «Europa Orientale» — Lužički Srbi potpuno odeljeni od velike slovenske zajednice, imajo još danas svoju narodnu poeziju i svoj narodni život ne samo slovenski, nego šta više — tipično slovenski. U njihovoj poeziji živi ona ista duša, koju nalazimo kod Ukrajinaca, i koja je jednaka u pesmi u najdaljim slovenskim uvalama, koje se uz Soču protežu do venetske ravnine.

«Slavna Slowjanščina naša zawostanje žiwa Doniž wutroba nam swerna za naš narod biwa»

U tim se stihovima zrcali sve htenje i sva savest naše severne braće, koji nisu tek jedan «kuriozitet» kako se to obično naglašava, nego su parče stare i slavne civilizacije, koja se danas budi na novi život. Duša Lužičkih Srba živi zajednički s onom velikom i širokom slovenskom dušom, koja se ne može razcepat ratovima, ugovorima ni granicama.

Ocena

Pod tem naslovom bomo objavljali krajša poročila o najrazličnejših odrskih in koncertnih prireditvah, iz področja upodabljanja umetnosti, književnosti in znanosti. Pri tem bo naš smoter, da prinesemo s kolikor mogoče sistematično, stvarno spodbudo in kritiko svoj del za ozdravljenje in poglobljenje naših žalostnih kulturnih prilik. Vsaki besedi so duri odprte, uredništvo si pridržuje le pravico, da bo smelo pripisati svoje mnenje, kadar bi se mu to zdelo potrebno, pravico do slovniških poprav, ker stremimo za enotnim jezikom v listu, in pravico do krajsanja nebitvenih nepotrebnosti. Vse to velja tudi za ostale tekste.

IGOR VOLK:

Primorska umetnost po vojni.

Ker ne mislim govoriti o umetnosti na splošno, naj povem takoj, da mislim le na naše dramske prireditve, spec. na Dramsko društvo v Gorici, in petje.

Če sploh moremo govoriti o umetnosti kot izvajanju, potem prideta pač v poštev v glavnem baš dramatika in petje, ker sta ti dve umetnostni stroki med nami najbolj uveljavljeni in popularizirani. Vsako društvo ima, če se le kaj giblje in dela, svoj dramski in pevski odsek. Udeležuje se na odru, in tu pač ne moremo govoriti o kdove kakšnem umetniškem stremljenju in delu. Ne tako pri treh naših institucijah, ki imajo večji pomen in večjo važnost. To so: Dramsko društvo v Gorici, Pevski zbor Učiteljskega Udruženja in Dramski odsek Šentjakobske čitalnice.

Ta tri naša združenja so gotovo osrednja ognjišča našega dela in resnične umetnosti, čeprav se ta kaže morda samo v stremljenju. Dramski odsek Šentjakobske čitalnice je pač dobro poznan med nami. Saj vemo, da je s svojimi igrami in igranjem dosegel stopnjo, ki je visoko nad diletantizmom. Do te stopnje so ga privedli razni res izvežbani in svojemu poslu primerno izobraženi ljudje, ki že od nekdaj sodelujejo pri gledišču. Baš ta odsek nam tudi kaže, kolikšno moč in kolikeren vpliv ima izvežban in poklicen igralec na osobje, ki sodeluje z njim, če je stalno nameščen. Danes n. pr. ima ta odsek že par tako dobrih in izvežbanih lastnih moči da je nanje lahko ponosen. In ti ljudje so zrastle na tem odru in so se v roki stalnega režiserja in ob prisotnosti igralcev drugih gledišč dobro oblikovali. Z njimi lahko nastopa. (Omenil sem to radi tega, ker v Gorici to ni tako).

Ta oder je lansko leto igral vrsto del, ki so umetnostno priznana visoko stoječa. Naj omenim tu le dve stvari: Cankarjevo «Pohujšanje» in Niccodemijev «Scampolo», s katerima je žel obilo uspeha ne samo pred tržaškimi občinstvom, ampak tudi povsod na deželi, kjerkoli je nastopil. Zlasti je našel veliko razumevanje v Idriji, kakor vsakdo, ki je že tam igral. Zdi se mi, da je hotel ta odsek veljati še za nekaj drugega: biti propagandist lepe dramske umetnosti ne samo v Trstu, ampak na vsem Primorskem. Zdi se mi to iz tega vzroka, ker si drugače ne morem pojasniti njegovih mnogih gostovanj po deželi.

Učiteljski pevski zbor je v petju to, kar št. Jakob v drami. Le zadnjo potezo, na katero sem pri št. Jakobu samo namignil, je ta zbor v svojem delu povlekel do konca. On je in hoče biti tisti, ki nekaj da in nekaj pokaže. On je misionar lepe slovenske pesmi. On v resnici ustvarja, goji umetnost in dela z njo. Zato so njegovi koncerti umetnost, lepota. Zato so vedno obiskani od številnega občinstva, ki rado poje.

Njegova moč sloni v teh temeljih: v dobrem in zadostnem materialu (pevci, glasovi), v najboljšem pevovodju v Primorju, v veliki požrtvovalnosti pevcev in pevk, ki največ pripomore do res dobrega uspeha.

Dramsko društvo sem izmed teh treh postavil za zadnje, ker mislim o njem obširneje spregovoriti. Ne morda zato, ker je najboljše, kar ni res, pač pa zato, ker ima na našo deželo največ vpliva in pa ker letos edino dela, ker so prireditve št. Jakoba že ne ustavljene, vsaj omejene. (To je veljalo, ko smo dobili ta članek. Danes ima tudi Trst stalno sezono. - Op. ur.)

O društvu je njegov predsednik g. A. Kozman napisal članek za jubilejno številko «Edinosti», ki pa je bil objavljen v «Dodatku». Tu nam pove, kako so se začeli prvi poskusi, kako se je potem to dramsko društvo preselilo v Trgovski dom, kjer je

še danes. G. Kozman piše o tem društvu in njegovem delu to:

«Upoštevajmo vse okolnosti življenja našega življenja, predvsem družabnega, društvenega in splošno prosvetnega delovanja in videli bomo, da ogenj idealizma, nesebičnosti in požrtvovalnosti ustvarja — velika dela. Velika dela? Da, res velika dela! Kajti če pomislimo, da je v stanu danes »Dramsko društvo« v Gorici postaviti na oder vsakih 14 dni eno premijero, moramo reči, da je to veliko delo.»

Zanimal me je ta kos, ker pove, da se mnogo igra in da društvo res dela. Da, društvo dela. Morda malokje toliko požrtvovalnosti kakor tu. Igralci skoro vsak večer pri vajah, žrtvujejo svoj prosti čas in svoje moči, odbor in odborniki vedno na razpolago — da, verjamem, da je to mnogo več, nego bi kdo mislil.

Ker sem že začel, naj povem do konca zgodovino tega gledališča. Njegova križeva pot je začela l. 1920., ko se je našlo nekaj mladih diletantov in so začeli z vajami. Ti so igrali v Biljah in Ajdovščini Meškovo »Mater« in v Solkanu, Prvačini in Kanalu Finžgarjevo »Verigo« — dve težki deli. L. 1922. se je društvo preselilo v komaj popravljeno gledališko dvorano Trbovskega doma. V tem času se je družba preimenovala v »Dramatično krožek« in l. 1924. v »Dramatično društvo«, na jesen l. 1925. pa v »Dramsko društvo«.

14. decembra 1924. je društvo praznovalo 25. prireditev z uprizoritvijo »Pohujšanja v dolini Šentflorjanski«. — Potem je parkrat gostovalo, imelo par silvestrovanj in miklavževanj ter pošiljalo svoje člane na prošnjo Zveze prosv. društev raznim drugim društvom na pomoč. L. 1924. je angažiralo poklicnega igralca g. Bratuža, l. 1925. g. Justa Košuto, ki je sedaj na goriškem odru glavna oseba. V poletju, pred začetkom sezone je imelo svoj prvi dramsko-didaktični tečaj, ki je splošni nivo precej dvignil in l. 1925. drugega, ki je tudi zelo pripomogel, da se je takoj prva letošnja prireditev, »Jakob Ruda«, o katerem je »Naš glas« že poročal, dvignila mnogo nad lansko stopnjo.

Za tem se je igrala do sedaj še: »Ulica št. 15«, »Pogumni krojaček« in »Žena - vrag«.

G. A. Kozman pove v svojem poročilu, koliko prireditev je društvo imelo, naj povem jaz pa tu, kakšne so to bile. O »Rudi« ne bom govoril, ker se je že poročalo.

»Ulica št. 15« je bila daleč slabša od »Rude«, to v igranju. Kot burka ni dosegla onega uspeha, ki bi ga morala. Uloge so bile slabo razdeljene in tudi posamezne osebnosti premalo jasno podčrtane, da bi mogle dati vso potrebno veljavo Bunki, možu, ki je odlični, ki ima 4 hiše in 14 gostincev, možu, ki ne čita novin, možu, ki je »politično neomadeževan«, radi katerega baš gre. Čevljar je bil sicer v svoji uloži

dober, a pravim v svoji, kakor si jo je on zamislil. Ne vem pa, kako je spravil v sklad svojo cenjeno osebo z ono, ki je bila: »15 let pri soldatih, pri vsakem pogrebu, pri vsaki paradi.« Prav tako nista pogodila svoje vloge ne Jarc in ne mladi sin bankirja. Na splošno se ni dalo to, kar bi se moralo. Burka je vseeno zbudila gromade smeha. Če je namen društva, dajati smeh ljudem v zobe, je svoj namen doseglo. A njegov namen to ni.

»Pogumni krojaček«, lepa pravljica lepe vsebine, lepo zaokrožena, ki je gibala pred nami bolj klavirno življenje in pa dala ženskemu spolu obilno prednost. Ne vem namreč, kako je to, da se dajajo tako rade moške vloge ženskam. Po mojem mnenju naj tudi tu velja tisti rek, ki pravi: Vsakemu svoje. Tudi ta pravljica ni zadihala na odru onega življenja, ki bi ga bila morala.

»Žena - vrag«. — Pisatelj Fr. Bevk je rekel, da bi jo krstil z »Vražjo žensko« — jaz sem jo krstil nekoč s »Satansko žensko«. Res, da pove »Vražja« isto kot »Žena vrag«, »Satanska« pa tistega hudiča, ki je v ženski, stopnjuje. To ni le vrag — skrit in zbadljiv — to je vesten in preračunjen in zahrbtn satan, ki kuje, da napravi.

Je to igra ženske duše, njene boli in njene hrepenenja. Je to silna strast in želja po otroku, ki ga ljubi in pa sovraštvo do moža slabica in skopuha. Tu se križa revna moč in telesna lepota z bogato šibkostjo in bolehnostjo, ki žene ne more zadovoljiti in ji dati tistega, kar že narava zahteva. Potem pa še tista usodna napaka, da vidi mož v ženi le sebe in svoj pohlep po denarju in svoje hrepenenje po maščevanju nad brati, ki so hrusti, medtem ko so njega spravili s steklenico pokoncu. In ta mož postavi svojo ženo v šah zdravemu orožniku, lepemu, mlademu in krepkemu človeku, ki bi otroke sadil in ki sanja o stražmojstrovski sobi, pozimi toplo zakurjeni, in kako mu pleza mlad medvedek po kolenih in ga grabi za brado.

Na oder je Schönherr postavil samo te tri osebe, za kulise še harmoniko, ki naj bo razbrzdana in mlada pesem dveh mladih ljudi, katerih ljubezen je istotako mlada in še bolj vroča. Postavil je muziko, da jo čustva znova izkoristijo in pretepo sama sebe.

Kdo je vodil harmoniko, ne vem. Žandar je bil g. Malnarič, mož g. Košuta in žena g. čna Mervičeva.

Še najbolj je vzela svojo vlogo k sebi, prav do podrobnosti g. čna Mervičeva, mož smo videli že v prejšnjih igrah, ker se namreč malo spreminja, žandar je bil na odru, kadar je bil miren, ko se je razburil, je planil iz njega Košuta, kar kaže na nesamostojnost igralčeve, ki povzroča enoličnost. Reprija je bila boljša od premiere, populus slabši ali vsaj enak. Čudim se namreč temu populusu, ker to ni publikum namreč, da sprejema vse, kar je še tako ali tako,

za smeh. Vsaka beseda, ki kam «cika» naj bo potem v nji še toliko žalostnega, mora biti sprejeta s smehom.

Igra se je v nekih hipih posrečila izvrstno, v drugih manj. Žena je zanimanje vodila do konca, le v zadnjem dejanju ni poznala uloge popolnoma. Ona stvar s testamentom ni popolnoma njena igra, ampak je obenem tudi boj med vestjo in nakano v njeni lastni duši. Boj med možem in žandarjem, ki se izigra v dvomu nad svojo močjo in pravico. Prav ta dvom je bil premalo pokazan. Tudi maska je bila premlada.

Kritiko o igri je pisal v «Edinosti» gosp. Bevk. Ali ni hotel povedati vsega ali pa ni mogel? Hotel ni. On bi namreč rekel: Na Dunaju si lahko človek zbira med gledišči in če je razpoložen za smeh, gre tja, kjer je smeh, če mu kaj drugega ugaja, jo mahne zopet drugam. V Gorici pride v Trgovski dom takšen, kakor je, zato se nekdo smeje, ko bi drugi jokali. Toliko glede občinstva. Na Dunaju ti dajo toliko stotakov in če si talent, ti plačo takoj povišajo in te proslavijo, če si slabič, te odpustijo. V Gorici moraš ti dati društvu in igri več nego da igralcu na Dunaju oni, ki ga najme, ker moraš dati svoj prosti čas in dobro voljo. Zato pa še vedno ta poztvoválnost ustvarja velika dela. Toliko radi igralca. Plačancev bi ne omenil.

Tako sem torej v par črtah podal goriški oder vsem čitateljem. Naj povem h koncu še eno: Gotovo je in res, da ta oder vpliva na deželo kakor malokje. Ljudje pridejo, vidijo in hočejo sami. Vendar pa bi še vedno moral biti ta oder več, nego je, za deželo namreč. Biti bi moral naše središče. Učiteljski pevski zbor si je hote ali ne hote nadel nalogo, da propagira lepo pesem. Zakaj si naš oder ne nadene druge naloge, da propagira lepo igro in igranje? Res, da je mnogo ustvaril v tem oziru, a še je premalo. Zavest, da se vodi delo po drugih odrih, naj bo srečna buditeljica novega življenja.

Društvo pripravlja sedaj «Materin greh», dramo domačega našega pisatelja Fr. Bevka. (Med tem se je to delo že uprizorilo. — Ured.).

Šentjakobski oder v Trstu. Ivan Cankar: Kralj na Betajnovi. Imel sem priliko videti Cankarja na odru Šentjakobske čitalnice, a kakor me ni lanško sezono zadovoljilo «Pohujšanje v dolini šentflorjanski», tako me tudi «Kralj na Betajnovi» letos ni. Cankar je stvaritelj izrazitih tipov, ki morajo biti podani takšni, kakor so; ni dopuščen tedaj katerisibodi način črtanja ali izpreminjanja; tudi izpreminjanje značajev ne. Posebno pri «Kralju na Betajnovi», kjer je vsa drama sezidana na dveh krepko zarisanih tipih, je treba dovršenega igranja.

Režija (g. Terčič) je bila zelo površna; morda je imel režiser in sploh vsi igralci premalo časa, da bi se spuščali v podrob-

nosti. Ni treba, da učim prireditelje o prvem namenu dramatike, zato pa bi morali vedeti, da so tudi tiste «malenkosti» neobhodno potrebne, da se postavi na oder košček življenja. Posledica doslednega opuščanja oziroma zanemarjanja teh «malenkosti» so bile različne nenaravne stvari na odru in tudi prizori, v katerih nastopajo «male» uloge, so bili najslabše podani (n. pr. prizor s kmeti na koncu III. dejanja). Površnost se je poznala tudi pri maskiranju, seveda spet največja pri «malih» ulogah. Vsiljuje se mi tudi domneva, da je režiser večkrat mesto tipov skušal ustvariti karikature, kar se mu je popolnoma posrečilo pri sebi v ulogi enega izmed kmetov, nastopajočih v zadnjem dejanju.

Kantor (g. Sila) ni bil v mnogih prizorih tisti brezobzirni, neizprosn kralj, ki gre preko človeških trupel in gazi do kolen v krvi do svojih ciljev. Ko se pri Kantorju vzbude družinska čustva, postane mehak, ne pa jokav, kakor se je zgodilo pri g. Sili. Na nekaterih mestih je padel celo do tistega psalmskega petja, ki ga tako pogostoma srečamo na podeželskih diletantskih odrih. Popolnoma nenaraven, tedaj ponesrečen, je bil v prizoru po hipnozi v I. dejanju. Zelo slab je bil tudi v prizoru z Maksom v II. dejanju. Ta je eden najpomembnejših prizorov v drami: tu prideta oba nasprotna si tipa do boja; ta boj pa zahteva Kantorjevo ponižanje pred Maksom; ponižanje kralja pred vagabundom. Če se zamislimo v značaj Kantorjev in v dejavni boj njegov, četudi ga je morda v glavnem izbojeval pred srečanjem z Maksom, moramo priznati, da je g. Sila tukaj polomil. Pavze, med katerimi naj bi se bojevala v Kantorjevi duši njegova čustva in strasti, nisem zaznamoval niti ene. Logično tedaj, da je bila igra slaba, ker ni upoštevala vseh teh psihološko pravih momentov.

V Maksu (g. Širok) nisem dobil «falirane» študenta, ki ga je življenje opeharilo in mu obkrožilo usta z značilnim sarkazmom; nisem dobil tistega Cankarjevega študenta, ki je odločen in zna udariti. Glas gospoda Široka ni primeren za take uloge, kar se je maščevalo posebno v že omenjenem prizoru s Kantorjem; g. Širok se je tu potrudil in mimika je bila v resnici posrečena, a glasu ni imel v svoji oblasti. Boljši je bil v prizorih s Franco in Nino, četudi je tudi tu ohranil svoj naivni glas (ki mu je pomagal v lansk sezoni v drami «V nižavi» do posrečene ustvaritve Manelika).

Najboljša je bila gotovo uloga Hane, ki jo je podala g. Silova s svojo popolnoma naravno igro. Župnik (g. Gvardjančič) je bil tudi dobro podan in gotovo ni zaostajal mnogo za Hano. Precej, a še ne dovolj, doživljena je bila uloga Nine (gdč. Hervatinova), medtem ko se Franca (gdč. Kreševičeva) ni prav nič vživela v svojo. Sodnik je bil ponesrečena karikatura, v čemer mu je

drugoval pisar, kar je pokvarilo prizor med njima in Kantorjem v III. dejanju. Uloga Franca (g. Cesar) je bila podana monotono, brez ognja, le tu pa tam sem opazil posrečene hipe. Krnec (g. Primožič) zadovoljiv. Dobro je bila podana uloga Lužarice (gđc. Stepančičeva). Igrala je naravno, le na koncu prizora v III. dejanju je padla. Njena dobra igra je pripomogla, da je prišel do veljave prepad med svetom Kantorja in med svetom proletariata na Betajnovi, ki je bil radi zgrešene režije v ostalem popolnoma zabrisan.

Čitalnica razpolaga z dobrimi močmi, ki bi pod boljšo režijo pokazali marsikakšen lep uspeh. Dobro bi bilo, da bi Čitalnica skušala razširiti krog svojih igralcev z ljudmi, ki so pokazali na raznih tržaških in okoliških diletantskih odrih svoje talente, in mogoče bi se posrečilo z vztrajnim delom spraviti naše prireditve na višino povojnega slovenskega gledališča v Trstu.

a—h.

K tej oceni, k reprizam in »Ugrabljenim Sabinkam«, Tovarš —a—h je ocenil uprizoritevno plat prvega večera »Kralja na Betajnovi« s stališča stroge, nekompromisne kritike. Ta ali oni bo mislil o kakšni podrobnosti drugače, vendar če dajemo v »Našem glasu« prostor za repliko vsakemu stvarnemu mnenju, objavljamo oceno tovariša —a—h, kakor je bila napisana. Toda ker hočemo biti že sami kolikor mogoče pravični in ker hočemo s kritiko v našem listu tudi graditi, moramo omeniti težave naših igralcev, preden kakšno delo sploh spravijo na oder. Prvič so to ljudje, ki si morajo, izmučeni po dnevnem delu, ukrasti svoje proste večerne ure za posejanje vaj. Za sistematičen študij časa nimajo, po par vajah, ko bi jih bilo treba 10 do 15, pa je treba že nastopiti. Drugič, s temi revnimi tehničnimi sredstvi, ki so jim na razpolago, bi ubijali lahko še vse drugačne igralske moči, ne samo dobrih diletantov, kakor so večinoma oni. Tretjič je povsem umljivo, da mora biti igralec že dober čas prej pripravljen na intenzivno duševno delo, kakršno je kreiranje lastne vloge; če pa si bil do zadnjih trenutkov pred nastopom demoraliziran po vesti, da si se zastojal mučil, ker oblasti uprizoritve niso dovolile; in če te je, četrtič, potem še občinstvo z nedostojnim vedenjem motilo med igro: tedaj se ni čuditi, če stopiš slabo razpoložen na oder in se niti pozneje ne moreš več zbrati. Najboljši dokaz, da sem zadel s temi štirimi točkami bistvene vzroke za delno ponesrečenje prve uprizoritve, leži baš v tem, da sta bili obe reprizi tudi za stroge okuse dva večera močnega, skoraj nepomešanega umetniškega užitka. Režija je z dvema vajama odpravila razne nedostatke in zamenjala nekaj ulog (med kmeti in pri starem Krnecu, ki ga je igral čudovito krasno g. Terčič sam).

Da se pa povrnem h kritiki tov. —a—h, naj povem (pa za splošno porabo, ne samo njegovo), da ideal kritike v »Našem glasu« ne sme biti ocena igranja posameznih igralcev, temveč obravnavati bi morali kompleks igranja in igre bolj z idejnega stališča. In pri tem je treba biti do skrajnosti previden in točen. Tovaršu —a—h bi n. pr. ne smela uiti opazka, da je »naivni« glas g. Albertu Široku pomagal lani do posrečene ustvaritve Manelikove, če omenjeni igralec v tisti igri sploh nikoli ni nastopil! Takšne netočnosti se človeka čudno dojmijo in jemljejo verodostojnost sploh vsemu kritičnemu poslu, ki je že itak malo cenjen. Končno bi se mi zdelo tudi to dobro, da bi se recenzenti v »Našem glasu« podpisovali s polnim imenom...

To je bilo treba zavoljo objektivnosti povedati v opravičenje šentjakobskega igralskega osebja. Jasno pa je, da se mora ponesrečiti vsak poskus obrambe tam, kjer se zgodi greh, ki ni povzročen po zunanjih momentih, temveč so zanj odgovorne razne odločilne osebnosti. Mislim predvsem na izbero repertoarja. Kot druga noviteta sezone so šle na oder Schoenthanove »Ugrabljene Sabinke«, spričo katerih sem se moral vprašati, po kakšnem kriteriju bi upravičili njih sprejem v repertoar. Če so hoteli spraviti pred občinstvo površno veselo zadevo v kencešijo predpustnemu času, to seveda ne more držati, ker za predpustno površnost skrbijo druge inštanice že več nego preveč, ni treba, da bi še resne ustanove pobirale stopinje za človeško banalnostjo. Tudi ni res, da mora biti zabava zgrajena na puhlih instinktih, inteligenčen človek bo iskal smeha v stvari, ki pomeni obenem pozitiven plus za njegovo dušo. In imamo nešteto veselih iger, ki ustrezajo tej zahtevi, samo da jih ne pojdemo iskat med Nemce, ki za komedijo niso vzorni, temveč med Francoze, Ruse, Italijane, Angleže itd., če že nečemo ostati pri nas, ki imamo tudi nekaj izvrstnih komedij, na pr. Nušičevih, ki jih naše občinstvo ne pozna, ali Golarjevo »Vdovo Rošlinko«, ki je navzlic hibam in srditim kritikam vendarle krepka stvar. Sploh bi se naše gledališče še vse drugače dvignilo v pomenu, če bi gojilo **makar izključno** jugoslovansko dramsko literaturo, ki danes ni več uboga in ji ne manika silovitih del. To bi bilo stokrat pomembnejša naloga nego uprizarjati po eno, po dve deli iz kakšne tuje literature, kar nam dotične literature nikakor ne more predstaviti, zlasti pa če si jo damo reprezentirati po ...Schoenthanih. In še to pomislimo: Kričimo o vzgoji občinstva in o vzgoji igralcev — če pri izberi repertoarja ne bomo bolj vestni, pripišimo nedostojne publike in nazadovanja v ansamblu samim sebi. Menda mi ni treba šele dokazovati, da z repertoarjem tukaj lahko prav toliko popravimo kolikor lahko skazimo. — Vse to sem povedal brez ozira

na izvajanje, ki je bilo v splošnem zadovoljivo, mestoma pa me je naravnost navdušilo — baš pri tistih ulogah, ki jih je tudi Schoenthan obdelal bolj resno. Registriram zanimivo novost: poskus moderne inscenacijske upodobitve, ki ga je izvršil mladi slikar g. Černigoj. Vsetranska prednost njegovih zamislov pred starim načinom se je izkazala tako popolnoma in je tudi zmagala tako popolnoma, da mi ni treba zavijati rokavov zanje in jih priporočati za prihodnje novitete. — **K. Kocjančič.**

Koncert «šolskega društva» 31. januarja v Trstu. Če pomeni večer iniciativo za novo dobo v našem glasbenem življenju, bo to, naravno, večjega pomena nego dejstvo, da smo po daljšem času sploh dočakali glasbeno prireditev iz naših moči. Začetek je skromen, program je bil izbran mogoče premalo enotno, tako da smo slišali brez metodične zveze starejše poleg novejšega, narodno pesem poleg umetne, instrumentalno skladbo poleg zbarske in solospjeva, toda če pomislimo na živo željo naših posameznih, k latentnosti obsojenih glasbenih strok, pokazati enkrat v javnosti, kaj so nam v dobi molka na tihem pripravljale, v večni negotovosti, če jim bo sploh mogoče stopiti pred širše občinstvo: tedaj lahko s mirno vestjo opustimo strožja kritična stališča in se zadovoljimo s podanim, tem bolj, ker so se izvajalci resnično potrudili dati večeru značaj dostojne umetniške prireditve. Zdaj bi bilo le treba, stopiti s čvrstim pogumom korak naprej, za korak bližje velikemu smotru, ki so nas pred njim ustavili prevratni dnevi. Takrat smo imeli dane že najbolj nujne pogoje za ustvaritev močnega umetniškega okolja v Trstu. Skrbniškovi naporu so nam ustvarili iz diletantov takšno dramo, kakor si je po notranji vrednosti skoraj ne moremo misliti boljše (nekaj tako silnega sem videl šele na večerih ruskih Hudožestvenikov); Topič pa je na temelju tistega nepozabnega godalnega kvinteta začel pravkar zbirati moči za popoln simfonijski orkester in že so nekateri resno računali z opernim podjetjem. Naj me nihče ne gleda čudno, če vlečem z jasnim namenom te reminiscence na dan, kajti če bi bilo pravično, bi moral biti še bolj čudaški in blazen, kakor tisti sveti norci, ki so si ljudem in njihovi prirojeni duševni lenobi v brk izmišljali velike načrte in jih uresničevali. Pravim samo, da nam bo vsaka velika ideja tem težja, čim dalje se je bomo v nas samih branili in čim manj bomo tudi stvarno zanj delali. Eden izmed najbolj perečih pogojev za uresničenje idej, o katerih sem zgoraj govoril, pa bi bil ta, da se zberejo nekateri pametni, pošteni in strokovnjaški ljudje ter nam osnujejo centralo za sistematično gojitev umetniških nastopov in za sistematično izrabo vsake latentne sile. — **Karlo Kocjančič.**

Italijanska opera v Trstu.

Umberto Giordano (1867.): La Cena delle Beffe — Okrutna šala (Milan 1925.). Kot prvo noviteto letošnje sezone so igrali to najnovejšo delo Umberta Giordana, ki je slavilo v pretekli sezoni milanske «Scale» svoj posrečeni krst. Giordano ni več začetnik; svoj višek je dosegel že v poeziji «Chenierja» in v pasionalnosti «Fedore», zato njegovih del ne grem poslušat z ono skepso, ki obvladuje vsakogar, ki gre poslušat novejša dela, radi ne baš prijetnih izkušenj zadnjih let. Prav tako tudi Sem Benelli, pisec libretta, ni več neznana osebnost. Svoje globoke zmožnosti kot pisatelj je imel priliko pokazati v mnogih posrečenih dramah, med katerimi je «Okrutna šala» ena izmed najboljših. Iz sodelovanja teh dveh umetnikov je nastalo delo, ki se odlikuje z dramskega stališča po živem, mojstrsko razdeljenem dejanju, a z glasbenega po pristrčnosti, ki se zdaj dviga v lirčne ekstaze, zdaj pogloblja v duševnost junakov. Radi tega je upati, da ostane delo delj časa na repertoarju, kar je za novejša dela redek slučaj. — Izvajanje je bilo še precej popolno. Morda bi bilo omeniti, da so bili pevci z ozirom na mogočni orkester prešibki. Vodstvo je bilo v rokah g. Guarnierija.

Giuseppe Verdi: «Trovatore» (Rim 1853.). Izredne predstave, izven repertoarja. — «Trovatore» skupno z «Rigolettom» in «Traviato» tvori višek druge dobe Verdijevega umetniškega udejstvovanja, ki je označena radi neprimernih političnih razmer v tedanji Italiji po opustitvi patriotskih motivov ter pričetku slikanja človeškega bitja v vseh njegovih prilikah in neprilikah. Mesto patriotske poezije z ono navdušujočo glasbo, ki je veliko pripomogla k italijanskemu Risorgimentu, je nastopila poezija strasti in tragike človeške duše, ki ga je povzdignila do tragika izrednih zmožnosti. «Trovatore», pisan pod vtisom smrti Verdijeve matere, je spomenik materine ljubezni ter si je za voljo tega koj vsa srca tako osvojil, da je še danes eno izmed njegovih najbolj vitalnih del. — Izvajanje pod vodstvom g. Guarnierija dokaj zadovoljivo. Bilo bi priporočati, da se tudi tržaško operno gledališče spomni Verdija, čigar spominu je posvečeno, s primerno proslavo danes, ko slavi ves kulturni svet petindvajsetletnico njegove smrti. — **h. š.**

Josip A. Kraljič (povodom izdanja «Istranke»). Kad se je kod nas počel narod buditi i kad su oduševljeni mladi inteligenti zašli medju narod, da mu pomažu i da ga vode, onda se je ujedno počela kod nas razvijati i regionalna istarska književnost.

Kako su pak prvi pisci ove književnosti bili više propagatori negoli pesnici, nije nji-

hova umetnost bila nešto originalnoga, novoga ni dublje umetnička. Bili su to istarski učitelji i svećenici (većinom), koji su svoj rad posvetili budjenju naroda i širenju prosvete u Istri. U granicama njihovih ideala i u smislu njihovog nastojanja kretala se je i bila je ravnana ta njihova književnost (većim delom poezija) napisana s jasnom tendencijom i bez pretenzija da fungira, kao čista umetnost i da deluje dublje i na profinjene umetničke osećaje.

Ta bi književnost kao umetnost izgledala donekle i konvencionalno. Obradjuje ona večna čuvstva i ljubav prema «okovanoj i sapetoj domovini» i to uvek na isti način («samo malo drugačije»). No, bilo je ono doba, kada je domovini trebalo ove poezije, i nije se zato obazirati, da li je bila dublja i da li je bila potpuno originalna.

Šize se je ovim pesmama u uzimao iz već postojećih pesama, taj se je lokalizirao i na potreban način obradio. (Stoji n. pr. da pesmu o majci, koja ziba dete i peva mu o domovini ima i Nekrasov, pa nekoliko bugarskih i hrvatskih pesnika, a takodjer i naš Kalac).

U našoj jugoslovenskoj književnosti uopšte ima jedno razdoblje, koje ima jedan naročiti karakter. Pjesnici ovog razdoblja nisu doneli nikakvih novih puteva i smerova u našu poeziju. U doba Harambašića došlo je to razdoblje na kulmen, postojale su cele plejade pesnika, koji su kao i on pevali i navijali večno isto «bolje leć u hladan grob, nego tudji biti rob».

Onda je došao Kranjčević, sa svojim «stop» koje je izrazio u ovom stihu:

«Ja domovinu imam i u srcu je nosim» udario je temelj novoj patriotskoj, svežijoj struji u poeziji. Stvorio je umetničkiji tip patriotske poezije.

No, ono je doba Harambašićevog načina pjevanja budnica imalo svog odjeka u Istri i baš ovde kod nas specijalno je zagrejavalo «branik domovine». I primila se je ona struja, (zato valjda, jer joj je pogodio teren i zato jer možda još uvek potrebna) mnogih, koji uzto što su marljive pčele u sitnom prosvetnom i neustrašivi borci u nacionalnom radu, imaju «pesničke žice» u sebi, pa nastoje da je upotrebe najkorisnije.

Pa neka i pevaju uvek jednu toliko puta rečenu, ipak je ova vrst pezijske mentaliteta našega naroda najrazumljivija i najprikladnija.

A što je glavno i — nužno.

Josip A. Kraljić to dobro znade. I on dovinu ima i u srcu je nosi, ne želi, jako želi, da bi svi imali domovinu onako kao i on u srcu, pa hoće da je pomoćne stvarati u tim srcima. I gradi je onako kako znade i može i što bolje može pa ako i ne savršeno umetnički (no, ipak!) a ono s voljom i veoma iskreno.

Josip A. Kraljić rodio je iz Dubašnice na otoku Krku. Kao učitelj službovao je u Istri i to u Sovinjaku, Draguču i Lanišću.

Kad se kaže «bio je učitelj u Istri», time je mnogo rečeno.

Težak je posao učitelja u našim stranama. Moraš biti karakteran, da ne paneš, neosetljiv prema progonima i uvredama. Slabić bi izgubio volju za rad, kad bi video da mu se svagde bacaju klipovi pod noge. Kraljić je izneo i iz najžalosnijih prilika sa sobom ideale svoje mladosti, njemu ideali još i sada u sentimentalnoj duši svetle.

Još za školske klupe u Kopru počeo je pisati i bio je urednik «Pčele» lista, što su ga izdavali tamošnji pripravnici, koje se je dakako samo pisao a nije štampao. Kao četvrtotečajac piše u «Našu Slogu» političke članke, a svoje pesmice je slao u «Bršljan», «Smilje» i «Nadu».

Kao učitelj u Istri napisao je veliki niz priča, koje su se tiskale većinom u podlistku «Naše Sloge». Bio je silno radin i savestan učitelj, stoga je mogao tekar malo preostalog vremena upotrebiti za pisanje.

Kad je video da u Istri deca nemaju svojega lista počeo je izdavati «Mladi Istranin» i bio mu je urednik. Za njegova uredništva bio je list i po biranom gradivu a pogotovo po umetničkoj opremi jedan od najboljih dečjih listova. Za njegov napredak uložio je Kraljić sve svoje snage.

1921. je počeo izlaziti list za mladež «Naša nada», a urednik je bio Vinko Šepić. Među prvima, koji su priskočili da ga potpomažu beše Kraljić. U tom listu je obelodanio više nežnih pesmica, koje su i po karakteru i po stilu bile baš kao stvorene za taj list, koji je imao da služi kao čitanka našoj deci.

On je pisao i u djačke jugoslovenske listove «Mladost» i druge. Sada je sakupio svoje stvarce napisane iza 1918. u knjižicu i izdao te joj dao je naslov «Istranke». Knjigu posvećuje Šiloviću, dobrotvoru istarske siročadi.

Svaka crta u celoj toj knjižici odgovara potpuno tome naslovu. Sve su pesmice i priče jauci i vapaji za izgubljenim krajem, sve se stvari kreću oko njegovog ideala, bez kojeg mu nema života, oko Istre. On oseća silnu ljubav prema toj zemlji i narodu, jer je on gotovo sve svoje svetle i tužne dane doživio u Istri. A siročad istarska, ona koja mora da se bedna potuca, osobito mu leži na srcu.

On za Istrom uzdiše i plače:

«Koliko Te puta dozivam zdvojan i očajan, kad mi u noći kasnoj san beži sa zaplakanih očiju; koliko se puta u mislima navraćam Tebi, željan zagrljaja i celova Tvojih, izgubljena ljubavi moja!»

Ta to je očajan i upravo zdvojan krik. On je sa Istrom izgubio sreću, izgubio predmet svoje radosti. I smireno on svršava i kliče Istri: «Ne kloni majko.»

Uvek mu zvone u ušima pesme istarskih zvana i one ga k sebi vabe.

Ali ta njegova tuga svršava obligatno sa utehom, sa nadom. On postavlja svoje nade

u mladež. Zato on piše «Zlatnu suzu», «Poslednji izlet», «Begunci» i «Belu ružu». On piše to za mladež, a i nema gotovo za istarsku decu prigodnijih priča. Kratkim, lakim stilom priča on o boli i tuzi i o Providnosti, koja je sunce «poniženih i uvredjenih». Njegovu je «belu ružu» otkinuo putnik gordi knez, ali on se teši:

«Ružin je grm ostao i dalje na izvoru potoka. On će ponovno procvasti.»

Predmet njegovih priča i pesama su obično nesretnici, sirote i za njih on oseća i moli pomoć. Dakle reklo bi se konvencionalnost i u sižeu a i u izradbi. On piše ono šta se već pisalo, i prožimlje svoja dela čuvstvenošću, koja prelazi kadkada u bolesni sentimentalizam. Ali uz takove očajne pesme naćeš pesme pune poleta i života, rada i sreće. I ako retke.

Drži da naša priroda govori «našim rekom» i zato je naša, on oseća da je prirodan čovek sretan i blagosivlje takove ljude:

«Blažo onom, koj' za žića cela
Stegom Pravde k luci mira kroči,
Znojem čela svoja kvasi dela
Dok mu samrt ne izaklopi oči.»

Stil mu je ovde slučajno zbijen i malo pretežak za decu, za koju je pisano. On je isključivo dečji pisac, koji znade da pogodi dete u njegovu žicu, koji pozna dečju dušu. Stoga za nas tako dela izgledaju bezčuvstvena i filistarska, ali mi moramo znati da nije lako za decu pisati. Napisati nešto pesnički tako da i dete oseti isto što i pesnik, to je teško. I veliki pesnici pišu pesme za decu kao n. pr. Jovanović, pa sada pod stare dane i Nazor.

Dečja je književnost važan faktor u uzgoju, jer ona im stvara pogled na svet. Stoga je vrlo škakljivo birati za decu književnost.

Kraljić ima laki stih, jednostavan je te mu ne fali gibkosti. Često je rob rime. U nekojim pesmama oseća se osobito njegovo rafinirano čuvstvo, koje nalikuje donekle na Jovanovićevu. A pogotovo u pesmi «Svanuće» izraženo je nežno i lako čuvstvo:

Osmehnu se Zora Suncu
Rumena
«Ustaj sunce, venčat ću se
Mladjahn!»

Poljubi joj Sunce nežnu
Ručicu
Izdahnula Zora blagu
Dušicu.....

Takve su pesme dostojne jednog Jovanovića, ali ih ima malo. Obligatno je kod njega da svršava tendencijom i to mu kvori umetnost. Ali kad imamo na umu, da deci treba jasno reći misao, nećemo mu moći toliko zameriti.

On znade šta je život, jer ga je iskusio, stoga mu je teško kad vidi da devojčepupoljce roni suze

«Nemoj trunit biser sjajni
Dok ti proljet cvate!
Ima, ima gorkih suza
Bit će ih i za te.»

Ova se zbirka mora raširiti među našu decu u prvom redu zato jer je čisto nacionalno štivo. Ima na mestima i afektiranosti, no nemože se poreći i mnogo čustva što ga oseća jedan učitelj prema sirotjoj deci i prema svojoj domovini.

Čovek veruje i sučustvuje s tugom čoveka za domovinom, veruje u sva ta plemenita čustva, no — ipak ne deluje to na njega kao što bi delovalo nešto sveže i oživljajuće.

Kraljić je mnogo bolji i umetničkiji u stvarima kao što su «Istranke» — no bio bi praktičniji i podesniji onakav, kakav je nekad bio: junačkiji, borbeniji.

One poletne pesmice morale bi ne biti «retke».

Nema smisla pevati o samim nesrećama, jer to čoveka uništi. Trebamo više jedrine, života i zdravih nazora u pesmama. Tuga i sentimentalna žalost ne uteče dobro u uzgoju, treba bodrenje, treba gledati istinu u golo lice i ne osećati strah pred suzama u životu. One nam mogu samo oprati sramotu i strah, one nas mogu samo očelicitati.

Inače Istra ima mnogo da zahvali Kraljiću, jer on pobudjuje svojim pesmama interes za naše prilike. On svagde gde može piše i radi za Istru i to mu je glavni životni zadatak. A za to će mu domovina za kojom toliko čezne ostati zahvalna.

Dražovan Š. Vinkov.

Da se izognemo še većjih zamud, smo to dvojno številko izdali na 36 stranah, namesto na 48. V naslednjih številkah bomo ta razložek poravnali, pa prosimo naše prijatelje, naj s točnim izvrševanjem svojih dolžnosti pripomorejo, da se list celo poveča na več nego 24 strani.

Iz uprave in uredništva.

Dosedanje nerednosti v izhajanju »Našega glasu« so zakrivali tisti naročniki in zaupniki, ki pozabljajo, da list nima drugih sredstev za redno življenje razen naročnine. Da mu je obstanek vseeno zagotovljen, je zasluha onih, ki žrtvujejo toliko moči, da bi ga razširili in napolnili z dobrim gradivom; žrtvujejo celo kakor svetopisemska vdova zadnje vinarje, da pomnožijo tiskovni sklad. Sedaj, ko stojimo pred novimi nalogami, smo te zveste pomoči še bolj potrebni. Naj se pokaže, kdo z dejanjem razume pomen edinega glasnika mladinskega gibanja v Julijski krajini. Pozneje bomo znali tudi pokazati, kdo ga ne razume in komu so mladost, idealizem, požrtvovalnost, samovzgoja in delo za ljudstvo le na jeziku. Takšnim jalovim dušam, ki poleg vsega niti zaostale naročnine ne poravnajo (vsak resnični mladinski idealist pa bi moral poravnati naročnino tudi za letošnji letnik, vsaj v četrtnih obrokih), **prihodnje številke ne pošljemo več.**

Letošnji »Naš glas« bo veljal kakor zadnjič objavljen:

Za Italijo celoletno Lit. 18.—, polletno Lit. 9.—, četrtno Lit. 4.50, posamezna številka Lit. 1.60, pričujoča dvojna številka Lit. 3.20;

za inostranstvo celoletno Lit. 24.—, polletno Lit. 12.—, četrtno Lit. 6.—, posamezna številka Lit. 2, pričujoča dvojna številka Lit. 4.

Kdor nabere najmanj 10 celoletnih naročnikov in poskrbi, da pošljejo denar na upravo, bo dobival ves letnik zastonj.

Na upravo naj javijo svoj naslov oni, ki bi hoteli nabirati inserate za list, da jim sporočimo podrobnosti in jim pošljemo nabiralne bloke. Uprava je sklenila, to akvizitersko službo na eventualno željo honorirati s provizijo, ki bo znašala do 25% brutoinkasa.

Vse podružnice U. s. s. v I. imajo moralno dolžnost, pošiljati za objavo v listu redna če mogoče mesečna poročila o svojem delovanju. Na ta način, mislimo, da bo najlažje dognati, kje društva izvršujejo svoj namen in kje ne.

»Naš glas« pa hoče biti tudi verno zrcalo vsega mladinsko-prosvetnega delovanja v Primorju, zato se ne bo branil objavljati podobna poročila tudi iz drugih društev. Ščasoma uvedemo v ta namen posebno prilogo — če se bodo društva pobrigala za čim večjo razširitev lista v svojem področju.

Uredništvo je v soglasju z upravo sklenilo, da razpiše tri nagrade po 6 oz. 4 oz. 2 knjigi:

a) za najboljši članek, ki bi obravnaval stvarne smernice za kulturno in samovzgojno delo med ljudstvom;

b) za najboljši članek o vprašanju, kako naj se izvede koncentracija vsega našega srednješolskega, akademskega in mladinsko-prosvetnega življenja v Julijski krajini;

c) za najboljši prispevek o kateremkoli aktualnem vprašanju ali znanstvenega ali literarnega značaja.

Prispevki naj ne bodo daljši nego za 5 strani našega formata; uredništvo jih mora prejeti najpozneje do 15. aprila. Zmagovalci dobe še isti mesec daljši seznam knjig, tako da si jih sami izberejo. Uredništvo si pridržuje pravico, objaviti tudi druge prispevke, ki bi jih dobilo ob tej priliki.

Igor.: Ker ljubimo ekonomijo s časom in prostorom, smo se poslužili tvojega dovoljenja in »Potovanje« za nebitvenosti skrajšali. — Obeh literarnih stvaric pa nam menda nisi poslal za objavo? Ti kot zdrav fant ne smeš biti bolan kot poet. — Članek o skavtizmu je menda tisti v lanskem 4. številki?

Igor Volk: Ostalo porabim prihodnjič. Malo kasno je dospelo, ko je bilo že skoro vse gradivo v stavnici. Ali ti je J. sporočil, kako je z drugimi zadevami?

Breda: Preozko, preosebno. In tako začetniško. Vendar se kaže iz druge pošiljave lep, sanjav talent. Ali bi bila zadovoljna, da jo poskusim spraviti kam drugam? Za literaturo, če ni prav dobra, imamo za sedaj namreč tako malo prostora. Pošlji še kaj, da te spoznam bolje.

NOV ZOBOZDRAVNIK

Med. univ. **LOJZ KRAIGHER**

SPECIALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBH

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBOTEHNIŠKA
OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠT. 20, I. nad.

Ustanovljen 1892.

Ustanovljen 1892.

Kdor želi imeti električno razsvetljavo, naj se nemudoma obrne
do najstarejšega elektro-tehničnega zavoda

F. S. DALSASSO

Telefon 616 - TRST, Via Mazzini 3 - Telefon 616

ki izvršuje točno in solidno po ugodnih cenah vsakršno delo iz
elektro-tehnike: električne napeljave, telefone, strelovode, stroje
z električno gonilno silo, i. dr.

Proračune in cenitve na zahtevo!

ZOBOZDRAVNIK

Med. U. dr. **D. SARDOČ**

SPECIJALIST ZA USTNE IN ZOBNE BOLEZNI

PERFEKCIJONIRAN NA DUNAJSKI KLINIKI

ORDINIRA V TRSTU

Via M. R. Imbriani šte. 16, I. nad. (prej Via S. Giovanni)
od 9-12 in od 3-7.

Just Maurič

TRGOVINA Z MEŠANIM IN KOLONIJALNIM BLAGOM

Na debelo in na drobno.

Via dell'Istria 14 - TRST - Via dell'Istria 14